

Viestinnän teorian kenttä

Robert T. Craig, suomentaneet Saila Poutiainen ja Mats Bergman

Essee rekonstruoi viestinnän teorian dialogis-dialektisena tutkimusalana, joka nojaa kahteen periaatteeseen: konstitutiiviseen viestintämalliin metamallina ja näkemykseen teoriasta metadiskursiivisena käytäntönä. Essee väittää, että kaikki viestinnän teorit ovat vastavuoroisesti relevantteja, kun niitä sovelletaan käytännön elämismailmaan, jossa ”viestintä” jo sanana on monin tavoin merkityksellinen. Kaikki viestinnän teorioiden traditiot ovat lähtöisin jostakin arkisesta viestintää koskevasta uskomuksesta ja nojautuvat siihen samalla kun haastavat muita vastaavia uskomuksia. Kun traditiot täydentävät ja haastavat toisiaan, se tuottaa teoreettisen metadiskurssin, joka läpäisee ja mahdollisesti valaisee käytännöllistä metadiskurssia yhteiskunnassa. Tässä ehdotetussa tutkimusalan mallissa viestinnän teorian retorisen, semioottisen, fenomenologisen, sosiopsykologisen, sosiokulttuurisen ja kriittisen tradition erottaa toisistaan niiden ominaiset tavat määrittellä viestintä ja viestinnän ongelmat, niiden metadiskursiiviset sanastot sekä metadiskursiiviset oletukset, joihin jokainen traditio vetoaa ja joita se haastaa. Esseessä ehdotetaan topoita teorioiden väliseen keskusteluun. Lisäksi arvioidaan seurauksia alan teoretisoinnille ja tieteelliselle käytännölle.

Robert T. Craigin esipuhe käännökseen: Viestinnän teorian merkitys

Samalla kun toivotan tervetulleeksi tämän *Media & viestinnässä* julkaistavan suomenkielisen käännöksen artikkelistani ”Communication Theory as a Field” (Craig 1999), kommentoin lyhyesti artikkelini tämänhetkistä merkitystä ja sitä, miten käsitykseni artikkelista on muuttunut artikkelin julkaisun jälkeen yli 25 vuoden aikana.

Vaikka mallin seitsemän tradition usein sanotaan kuvaavan viestinnän teorian kenttää, artikkelin keskeisenä väitteenä ei ollut esittää teoriakentän lopullista karttaa vaan pikemminkin ”konstitutiivinen metamalli”, kehys kuvaamaan ja luomaan teoriaa viestinnän käytännölliselle tieteenalalle, jota havainnollisti ehdotettu skeema seitsemästä traditiosta. Käytännöllisen tieteenalan keskeinen tarkoitus on kehittää viestintää sosiaalisena toimintana ja käytännöllisen tieteenalan teoriakentän tarkoitus on auttaa tässä kehittämällä tutkimusta, dialogia ja väittelyä viestintää koskevista vaihtoehdoista käsitteellisistä malleista (Craig 2018).

Konstitutiivinen metamalli esittää viestinnän teorian monitieteisen diversiteetin tieteellisten traditioiden avoimena valikoimana, jossa jokaisella traditiolla on erityi-

nen perustavanlaatuinen käsityksenä viestinnästä, oma käsitteistönsä ongelmien kehystämiseen ja yhtymäkohdat (yhdenmukaiset tai ei) tavallisiin arjen uskomuksiin viestinnästä. Artikkelin ei esittänyt tätä skeemaa staattisena teoriakentän karttana vaan dynaamisena interventiona keskustelun käynnistämiseksi. Keskustelemalla kenttä itse voi kehittyä ennalta arvaamattomin tavoin uusien ja uudistettujen teoreettisten traditioiden kehittämisessä ja niiden kuvaamisessa ja soveltamisessa. Tällä ”teoreettisella metadiskurssilla” olisi mahdollisuus antaa yhteiskunnallinen panoksensa rikastamalla ”käytännön metadiskurssia” joka muokkaa arkipäivän viestintää ja sen ymmärtämistä.

Artikkeli ei ehkä onnistunut käynnistämään energistä ja kenttää luovaa traditioiden välistä dialogia ja väittelyä – jota siinä idealistisesti ehkä visioitiin – mutta sillä on ollut vaikutuksensa ja uskoakseni artikkeli on edelleen relevantti. Vaikka oppikirjojen tiivistelmät usein tyypistävätkin konstitutiivisen metamallin kartaksi, taulukoksi tai viestinnän teorian seitsemän tradition luetteloksi, tutkijat ovat myös kriittisesti kommentoineet traditiomatriisia, määritelleet lisätreditioita ja luovasti käyttäneet ja soveltaneet skeemaa eri tavoin (ks. Craig 2015; Rich ja Robels 2021). Artikkeleihin viitataan edelleen laajasti ja muiden tieteenalojen tutkijat usein viittaavat artikkeleihin dokumentoissaan mainintojaan viestinnän teoriaan.

Artikkeli ei siis vain kuvaa viestinnän teorian kenttää vaan se on tavallaan sijoittanut viestinnän teorian ”kartalle”, josta se on paikannettavissa muiden tieteenalojen joukosta. Silti konstitutiivisen metamallin taustalla oleva käytännöllisen tieteenalan pragmatistinen filosofia on jäänyt vähälle huomiolle. Enemmän huomiota on kiinnitetty siihen, että viestinnän teoria on hyvässä ja pahassa moninainen ja fragmentoitunut kenttä, joka on kehittynyt eri traditioiksi. Jos taustalla vaikuttava filosofia jää huomiotta, pluralistisen metamallin tarkoitus (”dialogis-dialektinen koherenssi”) ja merkitys tämän päivän viestinnän ja median tutkimukselle jää epäselväksi.

Tässä yhteydessä on syytä korostaa tärkeää eroa. Artikkelin kartoittaa kenttää, mutta se ei kuvaa viestinnän - ja mediatutkimuksen alalajeja, vaan pikemminkin perustavanlaatuisia käsityksiä viestinnästä toimintana, jotka on tunnistettavissa kaikista alalajeista: viestintä käytännöllisenä taitona (retorinen traditio), viestintä merkkien välittämisenä (semioottinen), viestintä tiedon prosessointina (kyberneettinen) ja niin edelleen. Metamallissa ei ole mediatutkimuksen traditiota, ei viestintäteknologian traditiota, ei organisaatioviestinnän traditiota eikä muita vastaavia. Nämä kategoriat kuvaavat tutkimuksen kenttää, ne eivät ole erilaisia perustavanlaatuisia käsityksiä viestinnästä. Viestintää on mahdollista teoretisoida tutkimuksen eri alueilla muun muassa retorisesti, semioottisesti ja kyberneettisesti. Näin on historiallisesti tehtykin. Näin ollen konstitutiivisen metamallin heikkous ei ole se, ettei se edusta viestinnän - ja mediatutkimuksen tieteenalan rakennetta. Metamallin oli tarkoitus olla toisella tavalla merkityksellinen kaikilla viestinnän tutkimuksen alueilla ja kaikelle viestinnälle.

Sen oli tarkoitus olla keino tai väline kiinnittämään huomio vaihtoehtoihin perustavanlaatuisiin käsityksiin viestinnästä ja niiden seurauksista käytännössä.

Jos tarkastelemme esimerkiksi mediatutkimusta konstitutiivisen metamallin avulla voimme todeta, että mediaan liittyvät teoriat sijoittuvat viestinnän teorian eri traditioihin, pääasiassa sosiopsykologiseen, sosiokulttuuriseen ja kriittiseen, mutta myös kyberneettiseen, semioottiseen ja retoriseen traditioon. Ehkä teorioiden kategorisointi tällä tavoin ei ole erityisen kiinnostavaa, mutta medioidun viestinnän ongelmien reflektointi eri traditioiden näkökulmasta voi herättää kiinnostavia kysymyksiä. Jos tarkastelemme viestintää dialogina fenomenologisesta näkökulmasta, medioidun viestinnän medioituneisuus voi ilmetä ongelmana, jos vertaamme sitä suoran henkilökohtaisen vuorovaikutuksen merkittävämpään dialogipotentiaaliin. Kuten John Durham Petersin (1994) provokatiivinen argumentti osoittaa, siirron ja vastaanottamisen välinen ero on niin merkittävä kaikessa viestinnässä, että joukkoviestintää voidaan tarkastella viestinnän perusmuotona. Jokainen metamallin traditioista tarjoaa sanaston, jolla teoretisoida niitä eroja, joista viestintä on tehty (esim. puhuja-yleisö retoriikassa, merkitsijä-merkitty semiotiikassa, siirto-vastaanotto kybernetiikassa). Voisimme myös harkita erityisen ”medioivan” (*”mediational”*) tradition jäsentämistä, jossa viestintä määriteltäisiin välittämiseksi (*mediation*) ja viestinnän ongelmat kehystettäisiin erojen, median ja medioitujen suhteiden sanastolla. Tällaisen tradition käsitteellistäminen, historiallinen ja kulttuurinen sijoittaminen, keskusteluttaminen muiden metamallin traditioiden kanssa ja soveltaminen mediatutkimuksen kentän ongelmiin olisi luovaa viestinnän teoretisointia.

Miten ajatteluni viestinnän teoriasta on muuttunut vuoden 1999 jälkeen? Jos nyt uudistaisin artikkelia, korjaisin sitä sieltä täältä vastatakseni saamaani kritiikkiin, mutta viestinnän teoriakentän konstitutiivinen metamalli ja esitys seitsemästä traditiosta pysyisi olennaisilta osin samanlaisena. Traditioiden matriisiin oli aina tarkoitus palvella havainnollistuksena siitä, miten analysoida kenttää konstitutiivisen metamallin avulla. Sen ei ollut tarkoitus olla lopullinen esitys ja se toimii edelleen malliesimerkkinä. Artikkelini muutokset korostaisivat jopa voimakkaammin traditioiden skeeman avoimuutta ja instrumentaalista sovellettavuutta. Korostaisin, että meidän ei tulisi tarkastella metamallia vakaana vuosisatoja kestäväksi tarkoitettuna rakennelmana, vaan käyttöön otettavana tapana ajatella. Tutkimuksessani vuoden 1999 jälkeen nousseet kolme teemaa tukisivat tätä painotusta: 1) teorian ja käytännön dynaaminen vuorovaikutus metadiskurssin välittäjänä, 2) teoreettisen ja käytännöllisen metadiskurssin kulttuuriset lähtökohdat ja 3) metamallin osien valinta ja soveltamisen välttämättömyys ja hyödyllisyys yksittäisiin analyttisiin tarkoituksiin:

Ensinnäkin artikkelini tarkastelee viestinnän teoriaa ”metadiskursiivisen toiminnan” kenttänä joka ”läpäisee ja mahdollisesti valaisee käytännöllistä metadiskurssia yhteiskunnassa” (Craig 1999, 119). Tästä näkökulmasta katsoen viestinnän teorian yhteiskunnallinen hyöty on siinä, että se tarjoaa harkittuja tapoja puhua sellaisista vies-

tinnän ongelmista ja toiminnasta, jotka ovat arkipäivän viestinnälle merkityksellisiä ja informatiivisia. Artikkelin julkaisemisen jälkeen käytännön metadiskurssin empiiriset tutkimukset ovat täydentäneet ja elävöittäneet ymmärrystäni teorian ja toiminnan välisen dialogin mahdollisuuksista. Arkipäiväisessä puheessa viestinnästä on rikas käsitteistö, joka voi ohjata teoriaa. Ja viestinnän teorioiden traditiot ovat merkityksellisiä ja sovellettavissa arkipäivän puheeseen viestinnän ongelmista (Craig 2020). Tällaiselle dynaamiselle metadiskursiiviselle toiminnalle ei olisi paljoo iloa teoreettisten traditioiden staattisesta metamallista.

Toiseksi artikkelini esittää, että teoriat ovat merkityksellisiä käytännön kannalta siltä osin, että ne sekä vetoavat retorisesti tiettyihin yleisiin käsityksiin viestinnästä että haastavat toisia. Nyt painottaisin enemmän sitä, että nämä arkipäivän uskomukset tai tavalliset tavat puhua viestinnästä ovat kulttuurisia. Ne ovat viestintäkulttuurin osia, jotka vaihtelevat laajemmassa kulttuurissa. Tämä väistämätön tosiasia olisi tietysti ongelma staattiselle metamallille, joka määrittelee teoreettiset traditiot osin sen mukaan kuinka merkittäviä ne ovat yleisille käsityksille. Teorioiden merkittävyys vaihtelee eri kulttuurikonteksteissa ja viestinnän teorian erityisiä traditioita voidaan luoda tiettyjen kulttuurien käytännöllisistä ja tieteellisistä traditioista. Tämä on ajankohtainen kysymys viestinnän teorian ”ei-länsimaalaistamista” koskevassa keskustelussa (Craig ja Xiong 2022), mutta pohtimisen arvoista missä tahansa kulttuurisessa kontekstissa. Onko olemassa erityisiä suomalaisia ajattelun traditioita tai tapoja puhua viestinnästä, jotka tulisi huomioida konstitutiivisessa metamallissa?

Kolmanneksi artikkelin loppuviitteessä mainitaan, että metamallin traditioiden määrä (seitsemän) voi olla optimaalinen edustamaan viestinnän teoriaa, koska kognitiotieteilijät ovat todenneet, että voimme hallita mielessämme suunnilleen näin montaa tiedon kokonaisuutta (Craig 1999, 156). Artikkelini myös osoittaa, että metamalli ei periaatteessa rajoitu seitsemään tai mihinkään muuhunkaan traditioiden määrään. Itse asiassa tutkijat ovat jo ehdottaneet lukuisia lisäyksiä vuoden 1999 jälkeen. Tämä muodostuu ongelmaksi, jos oletetaan, että jokaiselle vastalöydetylle traditiolle tulisi lisätä omat rivinsä ja sarakkeensa ”viralliseen” metamallin taulukkoesitykseen. Kun traditioita lisätään, on vaarana, että taulukoita on hankala lukea. Kaikkien traditioiden keskinäisten yhteyksien osoittaminen jostakin ongelmasta puhuttaessa uhkaa jo yksilön älyllistä kapasiteettia tai ainakin artikkelipituisen tekstin rajoja. Laajentumisongelman pohtiminen onkin ohjannut minua entistä vahvemmin korostamaan sitä, että konstitutiivinen metamalli on yksi tapa ajatella viestinnän teoriasta, ei staattinen taulukkorakenne, ja että traditioita on parasta lähestyä resursseina, joita voi joustavaksi muokata ja käyttää tiettyihin analyttisiin tarkoituksiin. Näin olemme tehneet esimerkiksi tuoreessa artikkelissamme, joka käsittelee viestinnän teorian buddhalaista ja konfutsealaista traditiota (Craig ja Xiong 2022).

Johdanto

Viestinnän teoria on valtavan rikas. Pelkästään sen piiriin (nimellisesti) laskettavien näkökulmien määrä on valtaisa. Uusi viestinnän teoreettinen pohdinta kukoistaa.¹ Silti – huolimatta antiikkiin ulottuvista juurista ja teorioiden kasvavasta yltäkylläisyydestä – väitän, että viestinnän teoria ei ole vielä olemassa tunnistettavana tutkimusalana.²

Sen sijaan, että tarkastelisimme yhtä teoreettista kenttää, vaikuttaa siltä, että toimimme pääasiassa eri aloilla. Viestinnän teoriaa käsittelevät kirjat ja artikkelit sisältävät harvoin viitteitä toisiin viestinnän teoriaa käsitteleviin teksteihin lukuun ottamatta kutakin kapeaa tieteidenvälistä tai tieteenalakohtaista erikoisalaa ja koulukuntaa.³ Lukuun ottamatta näiden pienien ryhmien toimintaa ilmeisesti viestinnän teoreetikot eivät ole yhtä mieltä tai samaa mieltä oikeastaan mistään. Yleistä teorian kaanonია, johon kaikki viittaisivat, ei ole. Ei yhteisiä päämääriä, jotka yhdistäisivät, eikä ristiriitaisia aiheita, jotka erottaisivat. Pääasiassa teoreetikot yksinkertaisesti jättävät toisensa huomioimatta.⁴

Viestinnän teoriaa käsitteleviä kursseja tarjotaan kaikilla korkeakouluopintojen tasoilla ja aiheesta on julkaistu lukuisia oppikirjoja. Kuitenkin kirjojen tarkempi tarkastelu osoittaa, että vaikka meillä on lukuisia viestinnän teorioita – itse asiassa liian paljon erilaisia teorioita, jotta niitä olisi mahdollista tehokkaasti opettaa yhdellä kursilla – meillä ei ole konsensusta siitä, millainen on viestinnän teoria tutkimusalana.

James A. Anderson (1996) analysoi seitsemää viestinnän teorioita käsittelevää oppikirjaa ja nimesi niistä 249 erillistä ”teoriaa”, joista 195 esiintyi vain yhdessä kirjassa. Toisin sanoen vain 22 prosenttia teorioista oli sellaisia, jotka mainittiin useammassa kuin yhdessä kirjassa seitsemästä ja vain 18 teoriaa 249:stä (7 %) oli sisällytetty useampaan kuin kolmeen kirjaan. Jos viestinnän teoria olisi todellakin tutkimusalansa, todennäköisesti yli puolet johdantotasoisista oppikirjoista tunnistaisi enemmän keskeistä yhteistä sisältöä ja yksimielisiä oltaisi enemmästä kuin seitsemästä prosentista teorioista. Väistämätön johtopäätös on, että viestinnän teoria ei ole vielä koherentti tutkimusalansa.⁵

Vaikka viestinnän teoria ei ole vielä koherentti tutkimusala, uskon, että se voisi ja sen pitäisi olla sellainen. Tutkimusala kasvaa. Tutkimusala muodostuu sellaiseksi, että me viestinnän teoreetikot enenevässä määrin otamme kantaa sosiaalisesti tärkeisiin tavoitteisiin, kysymyksiin ja ristiriitoihin, jotka leikkaavat eri tieteenalatradiitioita, erityisaloja, metodologioita ja koulukuntien rajoja. Tällä hetkellä nämä erottavat meitä.

Tässä esseessä väitän, että kaikki viestinnän teoriat ovat relevantteja yleiselle käytännön elämismailmalle⁶, jossa *viestintä* jo sinällään on monin tavoin merkityksellinen sana. Tästä näkökulmasta viestinnän teoria on koherentti metadiskursiivisen toiminnan ala, diskurssia tarkastelevan diskurssin ala, jolla on seurauksia viestintään käytäntönä. Viestinnän teorian eri traditiot tarjoavat omanlaisiansa tapoja käsitteellistää ja käsitellä viestinnän ongelmia ja toimintoja. Nämä tavat perustuvat ja vetoavat

tiettyihin arkipäiväisiin uskomuksiin viestinnästä samalla kun ne problematisoivat toisia uskomuksia. Näiden traditioiden välisessä dialogissa viestinnän teoria voi täysin osallistua yhteiskunnalliseen viestintää koskevaan käytännölliseen diskurssiin (tai metadiskurssiin), joka koskee viestintää yhteiskunnassa (Craig 1989; Craig ja Tracy 1995).

Esseen seuraavat osat kehittelevät seuraavia huomioita:

1. Viestinnän teoria ei ole vielä koherentti tutkimusala, koska viestinnän teoreetikot eivät ole vielä löytäneet ulospääsyä niistä tieteenalaa rampauttavista käytännöistä, jotka erottavat heitä.

2. Viestinnän teorian tutkimusalueen potentiaali ei niinkään ole yhtenäisessä viestinnän teoriassa vaan tieteenalan dialogis-dialektisessa matriisissa eli yleisesti ymmärrettyssä (vaikkakin aina haastettavissa olevassa) oletusten joukossa, joka voisi mahdollistaa antoisan argumentaation kattaen moninaiset viestinnän teorian traditiot.

3. Tieteenalan matriisi voidaan kehittää käyttämällä viestinnän konstitutiivista⁷ metamallia, joka käsitteellisesti avaa tilaa, jossa erilaiset ensimmäisen tason mallit voivat olla vuorovaikutuksessa, sekä käsityksen viestinnän teoriasta teoreettisena metadiskurssina, joka hedelmällisesti osallistuu arkipäivän käytännölliseen metadiskurssiin.

4. Näihin periaatteisiin nojaten esitetään alustava uudelleen muotoilu viestinnän teorian monitieteisistä traditioista seitsemän vaihtoehdoisen sanaston avulla. Sanastoilla teoretisoidaan viestintää sosiaalisena toimintana.

Lopuksi hahmottelen matriisin sovelluksia ja laajennuksia sekä sen seurauksia viestinnän teorian tieteellisille käytännöille.

Epäyhtenäisyyden tausta

Viestinnän teorian tutkimusalan sekavuutta voidaan selittää viestinnän teorian monitieteisillä juurilla sekä niillä tavoilla, joilla viestinnän tutkijat ovat käyttäneet ja liian usein väärinkäyttäneet niitä älyllisiä⁸ hedelmiä, joita tämä monitieteinen runsaus edelleen tuottaa.

Monitieteinen alkuperä

Yksi mielenkiintoisimmista viestinnän teoriaa koskevista tosiasioista on se, että teoriaa on kehitetty enemmän ja vähemmän itsenäisesti niin monilla tieteenaloilla. Stephen W. Littlejohnin (1982) esitystä voidaan edelleen pitää kattavimpana skemaattisena yleisesityksenä ja sen mukaan on jäljitettävissä kontribuutioita viestinnän teoriaan ainakin kirjallisuuden, matematiikan ja insinööritieteiden, sosiologian ja psykologian tieteenaloilta.⁹ Richard W. Buddin ja Brent D. Rubenin (1972) viestinnän teorian antologiassa esitetään aakkosjärjestyksessä 24 näkökulmaa tieteenalaan antropologiasta zoologiaan.

Aluksi viestinnän tieteenala pyrki asettumaan monitieteiseksi solmukohtaksi näille kaikille tieteenalojen näkökulmille. Tämä monitieteisyyden henki on yhä läsnä ja ansaitsee tulla vaalituksi yhtenä arvokkaimmista ominaisuuksistamme. Näin monien eri tieteenalojen näkökulmien yhteen tuominen on kuitenkin tehnyt vaikeaksi hahmottaa millainen viestinnän teoria on yhtenäisenä tutkimusalana. Mitä näillä eri näkökulmilla on tekemistä toistensa kanssa, jos mitään? Thomas S. Kuhnin (1970) sanoi, nämä älyllisiin ongelmiin vastaamaan kehitetyt näkökulmat eri tieteenaloilla ovat yhteensopimattomia: Ne eivät ole yksimielisiä eivätkä erimielisiä mistään, mutta ne tehokkaasti kiertävät toisensa, koska näkökulmat nimellisesti käsittävät yhteisen aiheen eli viestinnän fundamentaalisti niin eri tavoin.

Frank E. X. Dance (1970) tarkasteli 1950- ja 60-luvuilla julkaistuja 95 viestinnän määritelmää.¹⁰ Yhteenvetona hän esitti, että määritelmät eroavat niin monin eri tavoin toisistaan (hän tunnisti 15 käsitteellistä osaa), että viestintää on parasta teoretisoida pikemminkin lähikäsitteiden ”perheenä” kuin yhtenäisenä käsitteenä jotta välttyttäisiin ”erimielisyydeltä, akateemiselta haukkumiselta ja teoreettiselta hajaannukselta” (emt. 210). Positivistisesta traditiosta katsoen, jossa ainakin teorian käsite oli pysyvä, Dance ehkä aliarvioi sitä kuinka vaikeaa on yhteensovittaa määritelmiä, jotka on valikoiden johdettu tieteenaloilta ja joiden tiedolliset agendat ovat yhteensopimattomia, käsittäen myös radikaalisti erilaiset ”teorian” käsitteellistykset (Craig 1993). Ottaen huomioon viestinnän määritelmien valtavan määrän ja niiden yhdistämisvaikeudet tai vaikeudet tehdä edes tyydyttäviä valintoja, viestinnän tutkijat (esim. Fisher 1978; Murphy 1991) ovat päätyneet yhteiseen ymmärrykseen, että riitely viestinnän määritelmistä on hyödytöntä. Mutta mistä viestinnän teoreetikoiden sitten kannattaisi riidellä ellei ydinkäsitteestä, joka muodostaa yhteisen tutkimusalan?

Hedelmättömästä eklektismistä hedelmälliseen fragmentaarisuuteen

John Durham Petersin (1986) mukaan viestinnän tutkimusta on köyhdyttänyt älyllisesti osin se, miten viestintä erikoisella tavalla institutionalisoitui amerikkalaisissa yliopistoissa. Petersin mukaan Wilbur Schramm yms. käyttivät sanaa viestintä institutio-

naalisen legitimoinnin välineenä siten, että oli mahdotonta järkevästi määritellä ”tutkimusala, sen intellektuaalinen fokus ja missio” (s. 527). Järjestäytyessään viestintänä, tieteenala tieteellisesti omi itselleen koko viestinnän teorian ja tutkimuksen akateemisen kentän. Tämä oli melkoinen vaatimus, koska viestintää oli jo laajasti tutkittu ja teoretisoitu. Peters kirjoittaa, että viestinnän tutkimuksesta tuli ”älyllinen Taiwan – väittäen olevansa Kiina, kun itse asiassa se oli eristetty pieni saari” (s. 545). Ehkäpä kaikkein räikein tapaus koski Shannonin matemaattista informaation teoriaa (Shannon ja Weaver 1948), jota viestinnän tutkijat ylistivät tutkimusalan mahdollisen tieteellisen statuksen todisteena, vaikka heillä ei ollut mitään tekemistä teorian luomisen kanssa – he usein huonosti ymmärsivät sitä ja harvoin löysivät sille mitään todellista käyttöä tutkimuksessaan. Viestinnän teorian hedelmätön eklektismi (*sterile eclecticism*)¹¹ on ilmeistä tässä muodossa siinä, että suurin osa viestinnän teorian oppikirjoistamme edelleen luetteloi traditioita. Viestinnän teorian ”tutkimusala” alkoi muistuttaa eräällä tavalla tuholaisen torjuntaan aikanaan tarkoitettua laitetta: Teoriat tulevat sisään, mutta ne eivät koskaan lähde. Viestinnän tutkijat anastivat kaikki viestintää koskevat ideat huolimatta niiden alkuperästä. Voidaan sanoa, että he saivat vain joidenkin teorioiden avulla jotain aikaan irrotettuaan ne tieteenalaympäristöstään, jossa ne olivat kukoistaneet ja monistuneet. Viestinnän tutkijoiden omat kontribuutiot olivat harvassa.

Peters (1986) viittaa myös toiseen edelliseen liittyvään ilmiöön, jota ehkä tulkitseen toisin kuin hän. Johtavat viestinnän tutkijat olivat varsin tietoisia ongelmasta, jota nimitän ”hedelmättömäksi eklektismiksi”. He yrittivät ratkaista ongelmaa kehittämällä systemaattisia, teoriaan kytkettyjä tutkimusohjelmia. Koska suurin osa heidän teorioistansa ja tutkimuksensa paradigmoista oli lainattuja muilta tieteenaloilta, tämä käytännössä tarkoitti viestinnän tutkimusohjelmien käynnistämistä näiden muiden tieteenalojen tutkimusohjelmien tarjoamalta perustalta siten, että esimerkiksi iso osa poliittisen viestinnän tutkimuksesta oli lähinnä ”politiikan tutkimusta viestinnän tutkimusalalla” (Peters 1986, 548). Samoin huomattava osa interpersonaalisen viestinnän tutkimuksesta oli ja on edelleen lähinnä kokeellista sosiaalipsykologian tutkimusta viestinnän tutkimusalalla.

Monitieteisyys ja tieteenalarajat ylittävä lainaaminen ovat tietysti itsessään hyödyllistä toimintaa ja niihin tulisi rohkaista vähentääksemme tiedon fragmentoitumista tieteenaloilla. Ongelmana on, kuten Peters (1986) esittää, että ”lainavaatteita” käytettiin yliopistoissa vipuvartena tieteenalastatuksen puolustamisessa. Puolustaminen tehtiin artikuloimatta minkäänlaista yhtenäistä ja ominaista painopistettä tai missiota oletetulle viestinnän tieteenalalle.

Viestinnän tutkimuksesta tuli hedelmällistä siten, että muilta tieteenaloilta tuotiin osia sen omaan kulttuuriin. Osista ei kuitenkaan muodostunut (eikä olisi koskaan voinutkaan ottaen huomioon, miten niitä käytettiin) yhtenäistä itseään kannattelevaa kokonaisuutta, joka olisi ollut enemmän kuin osiensa summa. Tämä edelleen selittää

miksi viestinnän teoria ei ole vielä noussut koherentiksi tutkimusalaksi. Kaikki viestinnän tutkimuksen fragmentit ovat olleet hedelmällisiä omilla alueillaan ja siksi kirjoitan ”hedelmällisestä fragmentoitumisesta”. Niin kauan kuin tutkimuksen tieteenala on fragmentoitunut, oppikirjat tulevat juuttumaan hedelmättömään eklektismiin ja meillä tulee olemaan enemmän ja enemmän viestinnän teorioita, muttei siltikään viestinnän teorian tutkimusalaa.

Viestinnän teorian tutkimusalan uudelleen muotoilu

Tavoite: Dialogis-dialektinen koherenssi

Miten korjata edellä kuvattua epäjohdonmukaisuutta? Sateenkaaren toisessa päässä ei tulisi olla kuvitteellinen, yhtenäinen viestinnän teoria. Sellainen teoria tulee aina olemaan tavoittamattomissa eikä meidän tule sellaista edes haluta, vaikka se olisi tavoitettavissa. Millään tutkimusalalla ei ole täysin yhtenäistä teoriaa. Täydellisen koherentti tutkimusala olisi staattinen, kuollut ala. Viestintä käytäntönä itsessään sen sijaan on hyvinkin elossa ja loputtomasti muuttuva maailmassa, joka on täynnä satumanvaraisuutta ja ristiriitoja. Siksi viestinnän teoria, tämän käytännön teoria, ei todennäköisesti koskaan tule saavuttamaan lopullista, yhtenäistä muotoa. Itse asiassa tavoitteena tulisi olla se tilanne, jota Dance (1970) innokkaasti vältteli: teoreettinen diversiteetti, epäsope ja väittely, jopa hetkittäiseen akateemiseen mollaamiseen lipsumisen hinnalla. Tavoitteena ei tulisi olla tila, jossa meillä ei ole mitään mistä kiistellä, vaan tila, jossa paremmin ymmärrämme, että se mistä kiistelemme, on tärkeää.

Jos meidän on vältettävä yhtenäisen teorian harhaa, meidän pitäisi myös varoa harhautumasta tutkimuksissamme viestinnän tieteenalattomuuden häiritsemänä. Hedelmällisimmät teoreettiset ristiriidat ilmenevät helpoimmin sellaisessa tulkitsevassa yhteisössä, jota ylläpitää tieteenalan matriisi, jaetut taustaoletukset. Tieteenalaisuus ei kuitenkaan vaadi sitä, että diversiteetti ja tieteidenvälisyys vaiennetaan.¹² Tieteenala tarkoittaa vain sitä, yksinkertaisimmillaan, että monet meistä ovat yhtä mieltä siitä, että olemme eri mieltä tietyllä tavalla merkittävistä asioista ja siksi niistä kannattaa keskustella. Näin ollen tieteenala ei ole enempää eikä vähempää kuin ”keskusteleva yhteisö, jolla on argumentoinnin traditio” (Shotter 1997).

Tiivistäen tavoitteena tulisi olla dialogis-dialektinen koherenssi: yhteinen tietoisuus siitä, millaisia jännitteitä on erityyppisten viestinnän teorioiden välillä ja miten ne täydentävät toisiaan; yleinen ymmärrys, että nämä erityyppiset teoriat eivät voi oikeutetusti kehittyä toisistaan täydellisesti eristettyinä vaan niiden on vedettävä toisiaan keskusteluun. Tarkoitukseni tässä on selvittää, miten viestinnän teoriaa voisi rekonstruoida käytännöllisellä tieteenalalla siten, että edellä mainitut yhteneväisyydet ja jännitteet loisivat koherentin tutkimusalan. Tätä tarkoitusta varten esitän alus-

tavan teoreettisen matriisiin, jonka olen luonut kahdelle periaatteelle. Ensimmäinen juontuu viestinnän ”konstitutiivisesta” mallista, jota on kuvattu muissa viimeaikaisissa yrityksissä käsitteellistää viestinnän teorian tutkimusalaa. Tässä hahmotan kuitenkin konstitutiivisen mallin reflektiivisen käänteen kautta, josta katsoen se näyttäytyy hyvin erilaiselta.

Periaate yksi: Konstitutiivinen malli viestinnän metamallina

Vaikka kiistat viestinnän määrittelystä loppuivatkin Dancen (1970) jälkeen, viestinnän käsitteestä on taas kerran, suunnilleen 1980-luvun lopusta lähtien, tullut vakava aihe viestinnän teoreetikkojen keskusteluissa. Viestinnän teorian yleisessä kukoistuksessa uudelleen tarkennettu katse viestinnän käsitteeseen ilmentää ainakin joidenkin tutkijoiden näkemystä, että viestinnän teoriasta voi tulla koherentti tutkimusalue – alue, jolla on keskeistä merkitystä sosiaalisessa ajattelussa. Viestintää käsitteellistettäessä me oikeastaan luomme ”viestinnällisen” näkökulman sosiaaliseen todellisuuteen ja siten määrittelemme viestinnän tieteenalan laajuuden ja tarkoituksen erottuen muista sosiaalitieteiden tieteenaloista.¹³

Kaikkein mielenkiintoisimmissa tutkimusalueita määrittelevissä ehdotuksissa on useita versioita viestinnän konstitutiivisesta - tai rituaalimallista. Tyypillisesti ehdotettu malli on pääasiassa määritelty sen dialektisen vastakohtaan eli tiedonsiirron tai informatiivisen viestinnän mallin kautta – tiedonsiirron mallin on väitetty edelleen hallitsevan arkiajattelua ja suurta osaa tieteellistä ajattelua (Carey 1989; Cronen 1995; Deetz 1994; Pearce 1989; Peters 1989; Rothenbuhler 1998; Shepherd 1993; Sigman 1992; 1995b). Tiedonsiirron perinteisen käsitteen mukaan viestintä on viestien lähettämisen ja vastaanottamisen prosessi tai tiedon siirtämistä yhdestä mielestä toiseen.

Viestinnän tiedonsiirtomallia vastaan on viime vuosina hyökätty voimalla. Peters (1989) on jäljittänyt sen synnyn 1700-luvun empirismiin, individualistisiin ja pohjimiltaan solipsistisiin oletuksiin (ks. myös Taylor 1992; 1997). Muun muassa James W. Carey (1989), Stanley A. Deetz (1994), W. Barnett Pearce (1989) ja Gregory J. Shepherd (1993) ovat eri tavoin esittäneet, että tiedonsiirtomalli on filosofisesti virheellinen, täynnä paradokseja ja ideologisesti vanhanaikainen ja että sitä olisi täydennettävä, jollei sitä peräti kokonaan syrjäytetä ja tilalle tuoda mallia, joka käsitteellistää viestinnän konstitutiivisena prosessina, joka tuottaa ja uudelleen tuottaa jaettuun merkityksiä. Konstitutiivinen malli tarjoaa viestinnän tieteenalalle fokuksen, keskeisen intellektuellin roolin ja kulttuurisen mission (esim. siirtomallin kulttuuristen ilmenemis- muotojen arvosteluun).

Tässä kirjallisuudessa on lukuisia tärkeitä teemoja. Ensinnäkin viestintää koskevat ajatukset ovat historiassa kehittyneitä, ja ne tulisi ymmärtää kulttuuri- ja aatehistorian laajemmassa yhteydessä. Toiseksi viestinnän teoriat ovat refleksiivisiä. Toisin sanoen formaalit teoriat nousevat arkipäiväisistä, kulttuurisista tavoista ajatella viestin-

tää, mutta teoriat, kun ne on muotoiltu, voivat myös vaikuttaa arkiajatteluuna ja arjen käytäntöihin niitä vahvistaen tai muuttaen. Teorian ja kulttuurin suhde on siten refleksiivinen tai keskinäisesti konstitutiivinen. Viestinnän teoriat auttavat luomaan sen ilmiön, jota ne väittävät selittävänsä (Carey 1989; Krippendorff 1997).

Tämä johtaa kolmanteen teemaan: Koska viestinnän teorioilla on historialliset ja kulttuuriset juurensa ja ne ovat refleksiivisiä, niillä on käytännön merkitystä, mukaan lukien niiden poliittiset seuraukset. Koska teoriat vaikuttavat yhteiskuntaan, ne vastaavat aina tarpeisiin ja ei niin yllättäen usein hyväosaisempien tai yhteiskunnassa valtaa pitävien tarpeisiin enemmän kuin muiden. Esimerkiksi viestinnän siirtomalli voi olla hyödyksi teknisille asiantuntijoille kuten luonnontieteilijöille ja insinööreille, kun sitä käytetään vahvistamaan sellaisia kulttuurisia uskomuksia, jotka korostavat asiantuntijoiden arvoa uskottavan tiedon lähteenä.

Neljäs teema on se, että viestintä voi olla aito älyllinen tieteenala, mutta vain jos se omaksuu viestinnällisen näkökulman sosiaaliseen todellisuuteen, joka on radikaalisti erilainen, mutta statukseltaan vähintään samanarvoinen kuin sellaiset vakiintuneet tieteenalat kuten psykologia, sosiologia, taloustieteet, kielitieteet ja niin edelleen. Jokaisella näistä näkökulmista on oma tapansa selittää tiettyjä viestinnän osatekijöitä. Esimerkiksi psykologiset teoriat selittävät kognitiivisia prosesseja, joiden avulla ihmiset pystyvät luomaan viestejä (Berger 1997). Viestinnällinen näkökulma kuitenkin kääntää selitysvoinnan suunnan. Viestintä viestinnällisestä näkökulmasta ei ole toissijainen ilmiö, jota voidaan selittää sitä edeltävien psykologisten, sosiologisten, kulttuuristen tai taloudellisten muuttujien avulla. Pikemminkin viestintä itsessään on ensisijainen konstitutiivinen sosiaalinen prosessi, joka selittää nämä muut muuttujat. Viestinnän teoriat muilla tieteenaloilla eivät tarkalleen ottaen ole viestinnän teoretointia, koska ne eivät perustu viestinnälliseen näkökulmaan. Kaikki aito viestinnän teoria huomioi viestinnän seurannaisvaikutukset (Sigman 1995b); se tunnistaa viestinnän itsessään keskeiseksi selitystavaksi (Deetz 1994).¹⁴

Stanley A. Deetz huomauttaa, että uudet tieteenalat (uudet siinä merkityksessä, että ne tarjoavat täysin uusia selitystapoja) ”syntyvät kun olemassa olevat selitystavat eivät pysty tarjoamaan vakuuttavaa ohjausta sille, miten vastata keskeisiin uusiin sosiaalisiin kysymyksiin” (1994, 568). Tänä päivänä keskeiset sosiaaliset kysymykset liittyvät siihen, kuka osallistuu ja miten niihin sosiaalisiin prosesseihin, jotka muodostavat yksilöiden identiteettejä, sosiaalista järjestystä ja viestinnän koodeja. Verrattuna traditionaaliseen tiedonsiirron näkemykseen viestinnästä, joka pitää näitä osatekijöitä annettuina ja pysyvänä lähtökohtana viestinnän toteutumiseksi, Deetz kannattaa orastavaa ”viestinnän näkökulmaa”. Paras selitys Deetzin mukaan olisi se, joka keskittyy ”kuvaamaan miten sisäinen maailma, ulkoinen maailma, sosiaaliset suhteet ja ilmaisuuden keinot on vastavuoroisesti tuotettuja siten, että tämä vuorovaikutusprosessi on oman itsensä paras selitys” (1994, 577).

Eriyisen huomionarvoista on, että argumentit, jotka ovat kehittäneet ja tukeneet konstitutiivista viestinnän mallia – kuten edellinen lainaus Deetziltä (1994) – eivät useinkaan ole puhtaasti teoreettisia. Se sosiaalinen todellisuus, jossa viestintää teoretisoidaan, väitetysti vaatii uusia tapoja ajatella viestinnästä. Konstitutiivinen malli esitetään käytännöllisenä vastauksena niihin nykyisiin sosiaalisiin ongelmiin, jotka syntyvät perinteisen ajattelun ja instituutioiden kulttuuristen lähtökohtien eroosiosta, lisääntyvästä kulttuurisesta diversiteetistä ja keskinäisestä riippuvuudesta ja laajentuvista tarpeista demokraattiselle osallistumiselle sosiaalisen todellisuuden luomisessa. Aivan kuten siirtomallia voidaan käyttää teknisten asiantuntijoiden auktoriteetin vahvistamiseen, konstitutiivinen malli voi toivottavasti palvella vapauden, suvaitsevaisuuden ja demokratian tarkoitusperiä.¹⁵

Vaikka pääasiassa puolustan konstitutiivista viestinnän mallia, suosin pragmaattista tulkintaa, joka ei välttämättä käytännön syistä kiellä muita malleja, kuten esimerkiksi siirtomallia. Toisin sanoen näen konstitutiivisen mallin metamallina, joka tarjoaa käsitteellisen tilan, jossa monet erilaiset teoreettiset viestinnän mallit voivat olla vuorovaikutuksessa. Loogisesti ensimmäisen tason viestinnän malli on näkökulma viestintään, joka korostaa prosessin piirteitä. Tällöin esimerkiksi siirtomalli esittää viestinnän prosessina, jossa viestit liikkuvat niiden lähteestä vastaanottajille. Toisen tason malli tai metamalli on näkökulma malleihin, joka korostaa mallien piirteitä. Konstitutiivinen viestinnän metamalli esittää viestinnän mallit erilaisina keinoina muodostaa viestinnän prosessia symbolisesti, tiettyjä tarpeita varten. Jos viestinnän ensimmäisen tason malleja ja konstitutiivista metamallia ei loogisesti onnistuta erottamaan toisistaan, tuloksena on kategorinen virhe, josta seuraa ainakin kahdenlaista epäselvyyttä.

Ensinnäkin konstitutiivisen mallin ja siirtomallin dialektisessa vastakkainasettelussa pilkottaa paradoksi. Kun konstitutiivinen malli tyypillisesti kiistää millään käsitteellä olevan muuta aitoa ydintä kuin se minkä se muodostaa viestintäprosessissa, olisi mallin vastaista väittää, että konstitutiivinen malli olisi se ”oikea” viestinnän malli. Jos kirjallisuutta lukee pinnallisesti voi saada vaikutelman, että viestinnän määritelmä ei ole binäärinen valinta kahden mallin, siirtomallin ja konstitutiivisen mallin välillä. Kyseessä ei ole edes valinta koska siirtomalli, kuten se yleensä esitetään, on hädin tuskin rautalankaversio, jonka tarkoitus on edustaa yksinkertaistettua näkemystä. Kun siirtomalli ymmärretään yhtenä tapana hahmottaa viestintä symbolisesti käytännöllisiä tarkoitusperiä varten, se on täysin linjassa konstitutiivisen mallin kanssa. Toisin sanoen konstitutiivinen malli ei kerro meille mitä viestintä todella on, vaan pikemminkin ehdottaa, että viestintä voi tapahtua symbolisesti (viestinnän avulla ja viestinnässä, tietysti) monin tavoin, mukaan lukien siirtämisen prosessina (mikä ettei, jos siitä on hyötyä johonkin tarkoitukseen?).¹⁶ Siirtämisen tapaiset käsitteet viestinnästä, olipa niissä mitä filosofisia ongelmia tahansa, ovat kulttuurisesti edelleen arvokkaita.¹⁷ Sitä paitsi voimme kriittisesti tarkastellen todeta, että siirto-

mallin käyttämiselle on usein hyviä syitä: käytännössä viestinnän lähteen ja vastaanottajien erottaminen voi olla hyödyllistä, jotta voimme kartoittaa, miten tieto kulkee järjestelmissä tai jotta voimme tarkastella viestejä merkityssäilöinä tai viestintää tietoisena tekona halutessamme saavuttaa tietyn lopputuloksen. Siirtomallit ovat puolustettavissa esimerkiksi sillä perusteella, että ne kultivoivat tietynlaista valppautta tunnistaa näkökulmien diversiteetti ja suhteellisuus sekä alati viestinnässä läsnä oleva vääristämisen ja väärinymmärtämisen vaara.¹⁸ Toiseksi – ja yleisemmin – jollei konstitutiivista mallia tarkastella erityisesti metamallina, voi se sekoittaa itse viestinnän siihen, miten viestintää teoretisoidaan tietyssä traditiossa ja täten rajata pois hyödyllisiä traditioita ja kohtuuttomasti rajoittaa viestinnän teorian kenttää. Konstitutiivinen malli on ehkä kaikkein helpointa sekoittaa siihen, minkä myöhemmin artikkelissa määrittelen viestinnän teorian sosiokulttuuriseksi traditioksi. Tässä traditiossa viestintä teoretisoidaan prosessina, joka tuottaa ja uudelleen tuottaa – ja täten konstituoi – sosiaalista todellisuutta. Jos konstitutiivinen metamalli sekoitetaan tähän ensimmäisen tason viestinnän sosiokulttuuriseen malliin, seurauksena voi olla virheellinen käsitys viestinnän teorian muista traditioista. Esimerkiksi kyberneettiseksi ja sosiopsykologiseksi nimeämiäni viestinnän teorian traditioita voitaisiin virheellisesti tarkastella epäaitoina viestinnän teorioina, koska ne eivät sovelle viestinnällistä näkökulmaa sosiaaliseen todellisuuteen. Päinvastoin, kuten tulen osoittamaan, nämä traditiot ovat uudelleen muotoiltavissa konstitutiivisen metamallin mukaan vaihtoehtoisina tapoina selittää viestintää. Ne eivät ole vain esityksiä, jotka selittävät viestintää ei-viestinnällisillä muuttujilla. Tiivistäen totean, että on olemassa useita eri tapoja teoretisoida viestintää, tai konstitutiivisen metamallin mukaan muodostaa symbolisesti. Viestinnän teorian sosiokulttuurinen traditio on vain yksi näistä tavoista.

Konstitutiivisen metamallin mukaan viestintä on siis teoretisoitavissa monin eri tavoin. Yksin tämä tosiasia ei kuitenkaan anna meille perusteita tehdä niin, eikä se anna meille syytä olettaa, että viestinnän teorian yhtenäinen kenttä syntyisi teorioita lisäämällä. Viekö ”pragmaattinen” ajattelutapa ”mitä enemmän teorioita sen parempi” samaan vanhaan hedelmättömään eklektismin suohon vai kenties parhaimmillaan hedelmälliseen fragmentaarisuuteen? Tulen väittämään, että viestinnän teoria kaikessa rajattomassa diversiteetissään voi olla yhtenäinen ja myös hyödyllinen tutkimuskenttä, jos ymmärrämme sen käytännöllisen tieteenalan kontekstissa eräänlaisena metadiskurssina, diskurssina diskurssista. Tämä on toinen periaatteeni luodessani dialogis-dialektista tieteenalan matriisia.

Periaate kaksi: Viestinnän teoria metadiskurssina

Talbot J. Tayloria (1992) lukiessani sain oivalluksen, joka lopulta johti tähän esseeseen viestinnän teoriasta tutkimuskenttänä. Kritisoidessaan kieliteoriaa Lockesta tähän päivään Taylor ”esittää kielen teoretisoinnin ja tulkinnan, viestinnän ja ymmärtämisen

teknisen käytännön ... juontuvan ... tavallisista, jokapäiväisistä tavoistamme puhua siitä mitä sanomme ja teemme kielellä” (1992, 19). Hän väittää, että formaali kieliteoria voi olla ja itse asiassa onkin johdettu muuttamalla *käytännön metadiskurssin* arkipäiväisyyksiä (esim. tavallinen uskomus, että ihmiset tyypillisesti ymmärtävät toistensa lausumia) teoreettisiksi väitteiksi tai empiirisiksi hypoteeseiksi. Jokainen kieliteoria osoittaa uskottavuutensa vetoamalla retorisesti annettuun – joidenkin arkipäivän metadiskurssien itsestään selvyytenä pidettyyn oikeellisuuteen – samalla skeptisesti haastaen toisia. Kun jokainen kieliteoria kyseenalaistaa metadiskursiivisia arkipäiväisyyksiä, joita muut teoriat pitävät itsestäänselvyyksinä, kieliteoriasta kokonaisuutena tulee älyllinen metadiskurssi, joka on suljettu ja itseensä viittaava peli. Ainoa ulospääsy tästä akateemisen metadiskurssin itsერიittoisesta retorisesta pelistä on Taylorin (1992) mukaan sivuuttaa ne näennäiset ongelmat, joille se perustuu (eli sen selittäminen, miten viestintä on mahdollista) ja kääntyä sen sijaan käytännöllisen metadiskurssin empiirisen tutkimuksen puoleen (eli miten viestintä refleksiivisesti toteutuu käytännössä).

Käytännöllistä metadiskurssia ei voi erottaa viestinnän käytännöistä. Toisin sanoen viestintä ei ole vain jotain mitä teemme, vaan se on myös jotain, johon refleksiivisesti viittaamme sellaisilla tavoilla, jotka ovat käytännössä kietoutuneita tapoimme viestiä. Kun Ann esimerkiksi sanoo Billille, että ”et voi mitenkään tietää mistä puhun”, Ann vetoaa, metadiskursiivisen huomautuksen muodossa, tiettyyn yleiseen uskomukseen merkityksestä ja viittaamisesta (kuten uskomukseen että todellinen ymmärtäminen on mahdollista vain henkilökohtaisen kokemuksen kautta) ja todennäköisesti tekee tämän horjuttaakseen jotakin Billin väitettä. Käytännöllinen metadiskurssi on täynnä tällaisia metadiskursiivisia arkipäiväisyyksiä, jotka ovat tärkeitä kaikenlaisille pragmaattisille toiminnoille jokapäiväisessä elämässä.

Taylorin (1992) dekonstruktio kieliteoriasta sai ajattelemaan, että kaikki viestinnän teoria, ei vain kieliteoria, on eräänlainen metadiskurssi, keino puhua puheesta, joka saa uskottavuutensa ja kiinnostavuutensa retorisesti vetoamalla käytännöllisen metadiskurssin arkipäiväisyyteen. Esimerkiksi viestinnän sosiaalipsykologiset piirreteoriat vaikuttavat uskottavilta, koska ne vetoavat siihen jokapäiväiseen havaintoon, että ihmisten viestintätyylit heijastavat heidän persoonallisuuttaan. Teoria viestintäarkeudesta on vain sofistikoitunut versio ujoutta koskevasta arkipäivän metadiskurssista, kuten ilmaisussa ”hän pelkäsi puhua, koska oli niin ujo”.

Lähtöoletukseni on siis Tayloria (1992) lainatakseni, että viestinnän teorian tekniset käytännöt ovat suuremmaksi osaksi lähtöisin tavallisista ja jokapäiväisistä tavoistamme puhua viestinnästä. Analyysini laajemmasta, heterogeenisemmästä viestinnän teorian kentästä jossain määrin noudattaa Taylorin kapeampaa ja tiukemmin muotoiltua kieliteorian analyysiä. Näiden välillä on kuitenkin huomattava ero. Taylor (1992) kuvaa kieliteorian suljetuksi, itseensä viittaavaksi peliksi, joka on täysin erotettu käytännön toiminnoista, jotka elävöittävät käytännöllisen metadiskurssin. Minä puoles-

tani näen viestinnän teorian avoimena diskurssikenttänä, jossa paneudutaan viestinnän ongelmiin sosiaalisena toimintana. Näen sen teoreettisena metadiskurssina, joka nousee käytännöllisestä metadiskurssista laajentaen ja ruokkien sitä.

Näkemykseni on, että tehtävänämme ei ole dekonstruoida viestinnän teoriaa. (Miksi edes tehdä sitä? Se on jo oma sotkunsu.) Sen sijaan meidän on uudelleen muotoiltava viestinnän teoria teoreettisena metadiskurssina, joka on dialogissa arkipäivämme käytännöllisen metadiskurssin kanssa. Teoreettisen metadiskurssin käsite omaksuu ne seuraukset ja sitoumukset, jotka tulevat viestinnän konstitutiivisesta metamallista. Se ottaa huomioon viestinnän teorian refleksiivisyyden ja siitä seuraavan viestinnän teoretikoiden velvollisuuden sijoittaa työnsä siihen kulttuuriseen tilanteeseen, jossa tieteenalamme on syntynyt. Toisin sanoen se ottaa huomioon, että viestinnän teoriassa on mahdollisuus tukea viestinnän kehittämistä sosiaalisena toimintana, ja siten viestinnän kehittämistä käytännöllisenä tieteenalana (Craig 1989; 1995; 1996a; Craig ja Tracy 1995).

Tällä käytännöllisellä tieteenalalla viestinnän teorian on suunniteltu tarjoavan käsitteellistyksiä viestinnän ongelmien reflektointiin. Se tapahtuu teoretisoimalla (käsitteellisesti rekonstruoimalla) viestinnän käytäntöjä melko abstrakteilla, eksplisiittisesti perustelluilla, normatiivisilla viestinnän idealisoinneilla (Craig 1996b; Craig ja Tracy 1995). Viestintä on tietysti teoretisoitavissa monesta eri näkökulmasta, jolloin viestinnän teorian kentästä tulee foorumi, jolla keskustella vaihtoehtojen käytännön teorioiden ansioista. Vaihtoehtoisista teorioista keskusteleminen on sitä mitä kutsun teoreettiseksi metadiskurssiksi.

Viestinnän tieteenala voisi olla käytännön tieteenala ensinnäkin koska ”viestintä” itsessään on jo monin tavoin merkityksellinen käsite elämismäämassämme. Olemmeko kulttuurissamme taipuvaisia ajattelemaan ongelmia fundamentaalisti viestinnän ongelmina (McKeon 1957), joiden ”työstämiseksi” (Katriel ja Philipsen 1981) ihmissuhteissamme meidän on ”istuttava alas ja puhuttava”? Tunnustammeko rituaalimaisesti, että viestintä on ainoa sidos, joka pitää moninaistuneen yhteiskunnan yhdessä ja auttaa ylittämään meitä erottavat tilalliset ja kulttuuriset kuilut (Carey 1989)? Jos vastaamme kyllä, silloin viestintä on yhteiskunnassa keskeistä, siitä puhutaan paljon ja kaikki tietävät, että viestintä on tärkeää ja sitä on tutkittava, jotta voimme kehittyä. Koska viestinnästä puhutaan yhteiskunnassa jo niin paljon, viestinnän teoria on muodostettavissa induktiivisesti tutkimalla arkipäivän käytäntöjä kriittisesti. Tallennamme ja teoreettisesti rekonstruoinamme ihmisten itsensä kuvaamia ”tilanteisia ideaaleja” heidän arkipäivänsä metadiskurssissa. Tätä kriittis-induktiivista keinoa viestinnän teorian muodostamiseen on tarkasteltu aiemmin ankkuroidussa käytännöllisessä teoriassa (*Grounded Practical Theory*) (Craig ja Tracy 1995).

Viestinnässä on potentiaalia käytännön tieteenalaksi osin myös siksi, että viestintä on jo tärkeä teoreettinen kategoria useilla eri vakiintuneilla tieteenaloilla, joilta voimme johtaa runsaan valikoiman käsitteitä viestinnän käytäntöjen reflektointiin.

Nämä jo vakiintuneet viestinnän teorian traditiot tarjoavat erityiset, vaihtoehtoiset sanastonsa, jotka voidaan kriittisesti rekonstruoida vaihtoehtoisiksi tavoiksi käsitteellistä viestinnän ongelmia ja käytäntöjä. Viestinnän teorian rikas älyllinen traditio muodostaa näin ollen toisen lähtökohdan viestinnän teorian tutkimuskentän luomiseksi. Viestinnän teoriaa voidaan konstruoida deduktiivisesti, teoriasta lähtien, mutta myös induktiivisesti, käytännöistä lähtien. Tämä kriittis-deduktiivinen konstruointitapa on esseessäni tarkastelun kohteena.

Viestintää koskevat teoreettiset ideat on siis kehitetty eri tieteenaloilla, joilla on keskenään ei-vertailukelpoisia älyllisiä agendoja. Tästä huolimatta kohtuullinen työhypoteesini on, että kaikki ideat ovat potentiaalisesti käytännöllisesti merkittäviä. Yksi kiinnostava vaikkakin spekulatiivinen syy tähän on, että viestintää on 1900-luvulla ehkä teoretisoitu eri tieteenaloilla osittain vain siksi, että siitä on tullut kulttuurisesti niin merkittävä kategoria sosiaaliselle toiminnalle. Tämä oletus on yhteneväinen refleksiivisuuden, tai molemminpuolisen vaikutuksen, viestinnän teorian ja kulttuuristen käytäntöjen välillä, kuten Carey (1989) ja Deetz (1994) ja muut ovat ehdottaneet. Retorisestä näkökulmasta tarkastellen yksi tapa, jolla tieteenala voi oikeuttaa asemansa kulttuurissa, on osoittaa sosiaalinen relevanssinsa todistamalla, että sillä on kiinnostavaa sanottavaa kulttuurisesti keskeisistä teemoista ja käytännön ongelmista. Kulttuurissamme viestintä on yksi tällainen ongelma.

Jos pitää paikkansa, että viestinnän teoretisoinnin leviäminen laajasti eri tieteenaloille johtuu osin käytännöllisistä syistä, silloin viestinnän teorian monitieteinen perintö on kuin tehty käytännön tieteenalan tarkoituksiin. Tavoitteenani esseen loppuosassa on osoittaa, miten kaikkien viestinnän teorioiden mahdollista käytännön merkitystä voidaan käyttää tutkimuskentän, yhteisen perustan ja yhteisen (meta)diskursiivisen tilan luomiseen huolimatta teorioiden tieteenalataustasta. Kyse on tilasta, jossa kaikki viestinnän teoriat voivat olla hedelmällisesti vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja käytännöllisen metadiskurssin välittämänä myös viestinnän käytäntöjen kanssa.

Menetelmäni viestinnän teorioiden traditioiden rekonstruointiin korostaa niiden käytännön relevanssia ja löyhästi seuraa Taylorin (1992) esitystä. Oletan, että teoreettinen metadiskurssi (eli viestinnän teoria) nousee ja teoretisoi käytännön metadiskurssia (arkipäivän tapoja puhua viestinnästä), ja näin sekä (a) retorisesti vetoaa tiettyihin metadiskursiivisiin tavanomaisuuksiin, jotka tekevät teoriasta uskottavan ja järkeenkäyvän tavallisen ihmisen näkökulmasta että (b) skeptisesti haastaa muita metadiskursiivisia tavanomaisuuksia, mikä tekee teoriasta kiinnostavan, oivaltavan tai ehkä tavallisen ihmisen näkökulmasta absurdia hölynpölyä. Tämä uskottavuuden ja kiinnostavuuden yhdistelmä muodostaa teorian oletetun käytännön relevanssin. Koska eri teoriat ovat relevantteja hyvin erilaisin ja usein ristiriitaisin tavoin, teoreettinen metadiskurssi kääntää katseen itseensä keskustellakseen eroista ja ristiriidoista

ja luo siten itsestään dialogis-dialektisen kentän. Tehtävänäme on siten käynnistää itsereflektiivinen prosessi viestinnän teorian tutkimuskentällä.

Hahmotelma kentästä: Seitsemän traditiota

Edellä esitän, että viestinnän teoria ei ole vielä yhtenäinen tutkimuskenttä, ja että sillä on potentiaalia tulla dialogis-dialektiseksi tutkimuskentäksi. Tämä perustuu kahteen periaatteeseen: (a) viestinnän konstitutiiviseen metamalliin ja (b) käsitykseen viestinnän teoriasta metadiskursiivisena käytäntönä käytännöllisellä tieteenalalla. Havainnollistaakseni esittämäni tavoitetta hahmotellen seitsemän rekonstruoitua viestinnän teorian traditiota, jotka järjestän matriisiin, joka osoittaa miten traditiot täydentävät toisiaan ja toisaalta ovat ristiriidassa.

Taulukot 1 ja 2 tiivistävät seitsemän traditiota. Avaan myös traditioita. Taulukossa 1 jokaisesta traditiosta esitetään sen luonteenomainen määritelmä viestinnälle ja siihen liittyvä muotoilu viestinnän ongelmille. Taulukossa on esitetty myös kunkin tradition metadiskursiivinen sanasto, itsestäänselvytytenä pidetyt metadiskursiiviset yleistyukset (jotka tekevät traditiosta uskottavan) ja metadiskursiiviset yleistyukset (joita traditio uudelleen tulkitsee tai haastaa).

Taulukko 2 jatkaa analyysiä ehdottaen topoita (eli dialektisia yleistyksiä tai vakioargumentteja) traditioiden vertailua varten. Taulukon 2 tarkoitus on osoittaa erityiset kriittiset kysymykset, joita jokainen traditio kohdistaa muiden traditioiden tyypilliseen tapaan analysoida viestintää.¹⁹

Esittelen traditiot lyhyesti seuraavissa osissa. Esittely seuraa ja täydentää Taulukoita 1 ja 2, mutta ei yksityiskohtaisesti kommentoi taulukon jokaista solua. Kuvatakseni traditioita ja eri traditioiden sekoituksia viittaa tarpeen tullen viestinnän teorian tuoreeseen kirjallisuuteen. On selvää, että nämä ovat välineellisiä konstruktioita eivätkä niinkään välttämättömiä kategorioita, mutta ne edustavat tunnistettavia tutkimusyhteisöjä. Olen pyrkinyt inklusiivisesti valitsemaan ja määrittelemään traditioita, mutta olen tehnyt päätöksiä, jotka eittämättä peilaavat omia tieteellisiä ennakoasenteitani ja rajoituksiani. Pyydän muita tutkijoita osoittamaan ne.

Seitsemän tradition sisällöt toivoakseni resonoivat niille lukijoille, jotka kohtuullisen hyvin tuntevat viestinnän teorian laajan joukon. Moni seitsemästä traditiosta vastaa esimerkiksi lukuja Littlejohnin (1996b) keskeisessä oppikirjassa. Huolimatta sisällön tuttuudesta (ovathan nämä kuitenkin viestinnän traditioita), matriisin rakenne kuitenkin selvästi eroaa totunnaisista tavoista jaotella tutkimuskenttää. Viestinnän teorian perinteisesti luokiteltu tieteenalaperustansa (esim. psykologia, sosiologia, retoriikka), viestinnän tason (esim. interpersonaalinen, organisaation taso, joukko-viestinnän taso), selitysten tyyppin (esim. piirre, kognitiivinen, systeemis-teoreettinen) tai taustalla vaikuttavan epistemologian (esim. empiristinen, tulkitseva, kriittinen)

Taulukko 1. Seitsemän viestinnän teorian traditiota

	Retorinen	Semioottinen	Fenomenologinen	Kyberneettinen	Sosiopsykologinen	Sosiokulttuurinen	Kriittinen
Miten viestintä teoretisoidaan?	Diskurssin käytännön taito	Merkkien intersubjektiivinen välittäminen	Toiseuden kokeminen; dialogi	Informaation prosessointi	Ilmaisu, vuorovaikutus ja vaikutus	Sosiaalisen järjestyksen (uudelleen) tuottaminen	Diskursiivinen reflektio
Miten viestinnän ongelmat teoretisoidaan?	Voimakas sosiaalinen tarve, joka vaatii yhteistä harkintaa ja arviointia	Väärinymmärrys tai railo subjektiivisten näkökulmien välillä	Autenttisen ihmissuhteen puuttuminen tai epäonnistuminen sen ylläpitämisessä	Häly; ylikuormitus; alikuormitus; järjettömän toimintahäiriö tai ”bugi”	Tilanne vaatii käyttäytymisen seurausten manipulointia tiettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi	Konflikti; vieraantuminen; yhteensopimattomuus; koordinoinnin epäonnistuminen	Hegemoninen ideologia; systemaattisesti vääristynyt puhetilanne
Metadiskursiivinen sanasto	Taito, menetelmä, viestijä, yleisö, strategia, arkipäiväinen, loogikka, tunne	Merkki, symboli, ikoni, indeksi, merkitys, tarkoite, koodi, kieli, väline, (väärin)ymmärrys	Kokemus, itse ja toinen, dialogi, aitous, tukeminen, avoimuus	Lähde, vastaanottaja, signaali, informaatio, häly, palaute, toisto, verkosto, toiminto	Käyttäytyminen, muuttuja, vaikutus, persoonallisuus, tunne, käsitys, kognitio, asenne, vuorovaikutus	Yhteiskunta, rakenne, käytäntö, rituaali, sääntö, sosiaalistuminen, kulttuuri, identiteetti, yhdessä tuottaminen	Ideologia, dialektiikka, alistaminen, tietoisuuden lisääminen, vastustus, emancipaatio
Uskottavaa koska vetoaa itsestäänselvyyksinä pidettyihin metadiskursiivisiin olettuksiin kuten	Sanojen voima; tietoon perustuvan arvioinnin arvo; käytäntöjen parannettavuus	Ymmärtäminen vaatii yhteisen kielen; kaikkialla läsnä oleva väärinymmärryksen vaara	Kaikki tarvitsevat ihmiskontaktia, kaikkien tulisi kohdella toisiaan ihmisinä, kunnioittaa erilaisuutta, etsiä yhteistä pohjaa	Mielen ja aivojen identiteetti; informaation ja logiikan arvo; monimutkaiset järjestelmät voivat olla ennustamattomia	Viestintä heijastaa persoonallisuutta; uskomukset ja tunteet vääristävät arviointia; ihmiset ryhmissä vaikuttavat toisiinsa	Yksilö on yhteiskunnan tuote; jokaisella yhteiskunnalla on omanlaisensa kulttuuri; sosiaalisilla teoilla on tahattomia seurauksia	Valta ja vauraus ylläpitävät itse itseään; vapauden, tasa-arvon ja järjen arvo; keskustelu tuottaa tietoisuutta, oivalluksia
Kiinnostavaa koska haastaa esimerkiksi seuraavia yleisiä metadiskursiivisia oletuksia	Pelkät sanat eivät ole tekoja; ilmentymä ei ole todellisuutta; tyyli ei ole sisältöä; mielihope ei ole totuus	Sanoilla on oikeat merkityksensä ja ne ilmentävät ajatuksia; koodit ja mediat ovat neutraaleja kanavia	Viestintä on taito; sana ei ole asia; tosiasiat ovat objektiivisia ja arvot subjektiivisia	Ihmiset ja koneet ovat erilaisia; tunne ei ole looginen; syyn ja seurauksen lineaarinen järjestys	Ihmiset ovat rationaalisia olentoja; tunnemme oman mielemme; tiedämme mitä näemme	Yksilön toimijuus ja vastuu; itsen absoluuttinen identiteetti; sosiaalisen järjestyksen luonnollisuus	Perinteisen yhteiskuntajärjestyksen luonnollisuus ja rationaalisuus; tieteen ja teknologian objektiivisuus

Taulukko 2. Argumentaation topoi eri traditioita välillä

	Retorinen	Semioottinen	Fenomenologinen	Kyberneettinen	Sosiopsykologinen	Sosiokulttuurinen	Kriittinen
Retorista vastaan	Retoriikan taito on opittavissa vain käytännössä; teoria vain häiritsee	Emme käytä merkkejä; ne pikemminkin käyttävät meitä	Strateginen viestintä on lähtökohtaisesti epäaitoa & usein kielteisesti vaikuttavaa	Interventiot monimutkaisissa systeemeissä sisältävät teknisiä ongelmia joita retoriikka ei tavoita	Retoriikasta puuttuvat hyvät empiiriset todisteet siitä, että suostuttelun tekniikat todella toimivat kuten on tarkoitus	Retorinen teoria on kulttuurista & ylikorostaa yksilön toimijuutta vs. sosiaalisia rakenteita	Retoriikka reflektoi traditionaalisia, instrumentaalisia & individualistisia ideologioita
Semioottista vastaan	Kaikki merkkien käyttö on retoriikkaa	Kieli on fiktiota; merkitys ja intersubjektivisuus ovat epämääräisiä	Kielijärjestelmä-puhe & merkittäjä-merkitty ovat virheellisiä eroteluita. Kielellistäminen luo maailman	”Merkitys” muodostuu funktionaalisista suhteista dynaamisissa informaatiojärjestelmissä	Semiotiikka ei kykene selittämään muuttujia, jotka vaikuttavat viestien tuottamiseen & tulkitsemiseen	Merkkijärjestelmät eivät ole autonomisia; ne ovat olemassa vain todellisten yhteisöjen jaetuissa käytännöissä	Koodi ei määrittele merkitystä; se on sosiaalisen konfliktin sijaintipaikka
Fenomenologista vastaan	Autenttisuus on vaarallinen myytti; hyvän viestinnän on oltava taitavaa ja siten strategista	Itse ja toinen ovat semioottisesti määritellyjä subjektipositiota ja ovat olemassa vain kielessä/kielenä	Toisen kokemus ei ole suoraan koettavissa, vaan ainoastaan egon tietoisuudessa muodostettuna	Fenomenologisen ”kokemuksen” on ilmentävä aivoissa tiedon prosessointina	Fenomenologinen tarkastelu virheellisesti olettaa itsetietoisuutta kognitiivisista prosesseista	Intersubjektivisuus tuotetaan sosiaalisissa prosesseissa, joita fenomenologia ei kykene selittämään	Yksilön tietoisuus on sosiaalisesti konstituoitua ja täten ideologisesti vääristynyttä
Kyberneettistä vastaan	Käytännöllistä järkeä ei voida (eikä pitäisi) typistää formaaliksi laskennaksi	Funktionaaliset selitykset jättävät huomiotta merkkijärjestelmien hienovaraisuuden	Funktionalismi ei selitä merkitystä ruumiillisena, tiedostettuna kokemuksena	Järjestelmässä on oltava havainnoija, joka tekee siitä epävakaa	Kybernetiikka on liian rationaalista; esim. se aliarvioi tunteiden roolin	Kyberneettiset mallit ei kykene selittämään miten merkitys syntyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa	Kybernetiikka heijastaa välineellisen päättelyn dominanssia
Sosiopsykologista vastaan	Vaikutukset ovat tilanteisia eikä niitä voi tarkasti ennustaa	Sosiopsykologiset ”vaikutukset” ovat merkkijärjestelmien sisäisiä ominaisuuksia	Sosiopsykologian subjekti-objektidiktomia on ylitettävä	Viestinnässä on kyse ympyräisestä syy-seuraussuhteesta, ei lineaarisesta syy-seuraussuhteesta	Sosiopsykologiset teoriat ennustavat rajoitetusti, jopa laboratorioissa	Sosiopsykologisesta ”lait” ovat kulttuurisidonnaisia & individualismin vinouttamia	Sosiopsykologia heijastaa individualismin, instrumentalismin ideologioita
Sosiokulttuurista vastaan	Sosiokulttuuriset säännöt jne. ovat retorisen diskurssin konteksteja ja resursseja	Kaikki sosiokulttuuriset säännöt jne. ovat merkkijärjestelmiä	Sosiaalisella elämismailmalla on fenomenologinen perusta	Minkä tahansa sosiaalisen järjestelmän funktionaalinen järjestys on muodollisesti mallinnettavissa	Sosiopsykologiset teoriat ovat epätarkkoja, testaamattomia, eivätkä huomioi kaiken sosiaalisen järjestyksen taustalla olevia psykologisia prosesseja	Sosiokulttuurinen järjestys on erityistä & paikallisesti neuvoteltua, mutta teorian on oltava abstraktia ja yleistä	Sosiokulttuurinen teoria suosii konsensuskonfliktin ja muutoksen sijaan
Kriittistä vastaan	Käytännöllinen päätely perustuu tiettyihin tilanteisiin, ei universaaleihin periaatteisiin	Tekstin ulkopuolella ei ole mitään	Kriittikki on läsnä jokaisessa tradition autenttiossa kohtaamisessa	Itse-järjestäytyvien järjestelmien mallit ottavat huomioon sosiaaliset konfliktit ja muutoksen	Kriittinen teoria sekoittaa faktat & arvot, olettaa dogmaattista ideologiaa	Kriittinen teoria asettaa tulkintakehyksen, ei arvosta paikallisia merkityksiä	Kriittinen teoria on elitististä eikä sillä ole todellista vaikutusta sosiaaliseen muutokseen

mukaan. Ehdottamani skeema sen sijaan jakaa kentän sen mukaan, millainen on taustalla oleva käsitys viestinnän käytännöstä. Tästä käänteestä seuraa, että viestinnän teorian eivät enää sivuuta toisiaan eri paradigmoissaan tai eri tasoillaan. Ja yllättäen viestinnän teorioilla on nyt jotain mistä olla yhtä mieltä ja eri mieltä – se ”jotain” ei ole epistemologia vaan viestintä.

Retorinen traditio: Viestintä käytännöllisenä diskursiivisena taitona

Muodollisesti ilmaisten retoriikassa on kyse yhteistoimintaan perustuvasta taidosta käsitellä ja ohjata päätöksiä ja arviointia – yleensä julkisesta arviosta, josta ei päätetä pakolla tai asiantuntemuksella. Retorinen tutkimus, joka yleisemmin tunnetaan julkisen viestinnän tutkimuksena, on yksi harvoista tutkimusalueista, joka edelleen aktiivisesti ammentaa omista perinteistään. ... (Farrel 1993, 1)

Ennen tätä vuosisataa, antiikin ajoista lähtien, ensisijainen lähde ajatuksiin viestinnästä oli retoriikka. (Littlejohn 1996a, 117)

Retorisen teorian traditio nousee antiikin Kreikan sofisteista ja kulkee pitkän ja vaihtelevan historian tähän päivään. Traditiossa viestintä on tyypillisesti teoretisoitu käytännöllisenä diskursiivisena taitona.²⁰ Tällainen viestinnän teoretisointi on käyttökelpoista, kun selitetään miksi osallistumme erityisesti keskusteluun, miksi se on tärkeää ja miten se tapahtuu. Tällaiseen teoretisointiin sisältyy myös mahdollisuus viestinnän käytäntöjen kultivoimiseen ja parantamiseen kriittisellä tutkimuksella ja koulutuksella. Retorisessa traditiossa viestinnän ongelmat ymmärretään sosiaalisina haasteina, jotka voidaan ratkoa taitavalla yleisöjä suostuttelevalla diskursilla (Bitzer 1968).

Retorinen teoria vaikuttaa uskottavalta ja hyödylliseltä, koska se vetoaa tiettyihin viestintää koskeviin arki ajattelun uskomuksiin. Me kaikki tiedämme, että retoriikka on merkittävä voima yhteiskunnassa. Useimmat myöntävät auliisti, että kun kyse on mielipiteistä, on hyvä kuulla aiheesta useita puolia ennen oman arvion tekemistä, ja silloin retoriikka itse asiassa vaikuttaa tarpeelliselta ja hyödylliseltä vaikkakin retoriikka on liian usein myös huonoa, ärsyttävää tai jopa vakavasti haitallista. Näistä syistä johdettuna meidän on tärkeää ymmärtää, miten retoriikka toimii ja miten kehittää taitojamme niin kriittisinä kuluttajina kuin taitavina retoriikan tuottajina. Tiedämme, että toiset ovat parempia viestijöitä kuin toiset ja että parhaimmat esimerkit retoriikasta voivat nousta merkittävän taiteen tasolle. Kun tiedämme, että viestijöiden viisaus ja taidot ovat erilaisia ja että taitoja, jos ei niinkään viisautta, on mahdollista parantaa koulutuksen ja käytännön kokemuksen avulla, on perusteltua ajatella, että ihmisistä voi tulla parempia viestijöitä, kun he oppivat ja käyttävät sellaisia viestinnän mene-

telmiä, jotka voidaan luoda tai löytää tutkimuksessa ja joita opetetaan systemaattisesti. Kun lisäksi ymmärrämme, että julkinen vaikuttamistyö on vain yksi monista viestinnän käytännöistä (esim. henkilökohtainen keskustelu, uutistyö, CDROMien suunnittelu), käy ilmeiseksi, että kaikki viestintä on teoretisoitavissa käytännön taitona ja tutkittavissa siten, miten retoriikkaa on traditionaalisesti tutkittu. Siksi on arkiajatteen mukaista hahmottaa viestintä käytännöllisenä tieteenalana.

Vaikka retorinen traditio näyttääkin uskottavalta ja käytännölliseltä, koska se vetoaa moniin viestintää koskeviin arkiajatteen uskomuksiin, on retorinen traditio kiinnostava myös siksi, että se haastaa arkiajatteen uskomuksia ja paljastaa joitain viestinnän syvimpiä paradokseja. Se haastaa arkiajatusta siitä, että sanat ovat vähemmän merkittäviä kuin teot, että totuus on enemmän kuin vain mielipide ja että viestinnän strateginen sovittaminen yleisölle ei ole vain pelkän totuuden kertomista. Yli kahden vuosituhannen ajan retoriikan teoreetikot ovat väitelleet tunteiden suhteellisesta sijainnista ja suostuttelun logiikasta; siitä onko retoriikka lähtökohtaisesti hyvä, paha vai neutraali väline; onko retorilla taidolla itsessään erityistä merkitystä; ja siitä onko teoriolla mitään hyödyllistä roolia toiminnan kehittämisessä. Nämä ovat mielenkiintoisia kysymyksiä – tai taitavat opettajat voivat tehdä niistä sellaisia – osin koska ne ovat tiedollisesti syvällisesti arvoituksellisia ja osin koska ne ovat kytkettävissä todellisiin arkipäivämme ongelmiin. Meidän pitäisi todella pohtia esimerkiksi sitä, miten poliittisen ja kaupallisen mainonnan läpäisevät emotionaaliset viestit liikuttavat meitä. Retorinen traditio tarjoaa hyödyllisen sanaston, jolla käsitteellistää ja puhua tästä yleisestä kokemuksesta.

Semioottinen traditio: Viestintä intersubjektiivisena välityksenä merkkien kautta

[S]emiotiikka on kiinnittänyt paljon huomiota siihen, miten ihmiset välittävät merkityksiä, ja on siten kehittänyt sanaston, jota voimme lainata käyttöömmemme. (Leeds-Hurwitz 1993, xv)

Viestinnän epäonnistuminen (*miscommunication*)... on skandaali joka motivoi viestinnän käsitettä. (Peters 1989, 397)

Semiotiikalla, merkkien tutkimuksella, kuten retoriikalla, on juuret antiikissa (Manetti 1993), mutta semiotiikan erityisenä viestinnän teorian traditiona voidaan sanoa lähtevän John Locken kieliteoriasta (usein sivuutettu *Book III*).²¹ Tämä traditio kulkee Peircen ja Saussuren tuotannoissa, joiden keskeiset teokset muodostivat kaksi varsin erilaista semiotiikan tieteenalaa ja näkyvät nykyisissä kielen, diskurssin, kääntämisen, nonverbaalisen viestinnän, kulttuurin ja median teorioissa. Semiotiikan traditiossa viestintä tyypillisesti teoretisoidaan merkkien intersubjektiivisena välittämisenä. Näin

teoretisoitaessa viestintä selittää ja kehittää kielen käyttöä ja muita merkkijärjestelmiä, jotka välittävät erilaisia näkökulmia. Semioottisessa traditiossa viestinnän ongelmia ovat pääasiassa merkitysten välittäminen, representaation ja välittämisen ongelmat sekä subjektiivisuuksien väliset erot, jotka voidaan ylittää, vaikkakin vain epätavallisesti, yhteisten merkkijärjestelmien avulla.

Locke (1979 [1690]) esitti, että emme voi pitää itsestäänselvyytenä sitä, että ihmiset tavallisesti ymmärtäisivät toisiaan. Kuten aiemmin mainitsin, Taylor (1992) osoittaa miten kaikkia kieliteorioita Lockesta alkaen voidaan ajatella sarjana vastauksia Locken skeptiselle argumentille, joka haastaa tavanomaisen oletuksen intersubjektii-visesta ymmärryksestä. Nyt semioottinen teoria yleisesti väittää, että merkit määrittävät niiden käyttäjät (tai ”subjektipositiot”), että merkitykset ovat julkisia ja viimekädessä määrittämättömiä, että ymmärtäminen on ennenkin käytännöllinen ilmaus kuin yksilöiden välinen psykologinen tila ja että koodit ja viestinnän mediat eivät ole vain pelkkiä neutraaleja rakenteita ja kanavia merkitysten välittämiseen, vaan niillä on itsellään merkkien tapaisia ominaisuuksia (koodi muokkaa sisältöä ja mediasta itsessään tulee viesti tai jopa Viesti [McLuhan 1964]).

Semioottinen viestinnän teoria näyttää uskottavalta ja käytännölliseltä, kun se vetoaa arkiajattelun uskomuksiin, että viestintä on helpointa kun jaamme yhteisen kielen; että koska sanat voivat tarkoittaa eri asioita eri ihmisille niin viestinnän epäonnistuminen on jatkuva vaara; että merkityksiä välitetään usein epäsuorasti tai hienovaraisen käyttäytymisen piirteiden välityksellä, jotka voivat jäädä huomaamatta; ja että tiettyjä ajatuksia on helpompi ilmaista tietyssä välineessä (kuva vastaa tuhatta sanaa; sähköpostia ei pitäisi käyttää arkaluontoisissa liikeneuvotteluissa). Toisaalta semiotiikka voi vaikuttaa kiinnostavalta, oivaltavalta tai jopa absurdisti epäuskottavalta tavallisille ihmisille, kun se haastaa sellaisia arkiajattelun uskomuksia kuten että ideat sijaitsevat ihmisten ajatuksissa, että sanoilla on oikeat merkitykset, että merkitykset voidaan eksplikoida, että viestintä on vapaaehtoista toimintaa ja että me käytämme merkkejä ja viestinnän medioita välineinä ajatustemme esittämiseen ja jakamiseen.

Semiotiikka ja retoriikka ovat erillisiä traditioita viestinnän teorian tutkimuskentällä, mutta silti läheisesti sukua joiltain osin, eivätkä niistä muodostuneet hybridit ole epätavallisia (esim. Burke 1966; Kaufer ja Carley 1993). Retoriikkaa voidaan ajatella semiotiikan haarana, jossa tutkitaan kielen ja argumenttien rakenteita, jotka toimivat välittäjinä viestijän ja yleisön välillä. Semiotiikkaa voidaan ajatella myös erityisenä retoriikan teoriana, jossa tutkitaan käytettävissä olevia resursseja merkitysten välittämiseen retorisisissa viesteissä.

Semiotiikalla ja retoriikalla on selviä eroja, joilla on tärkeitä käytännön merkityksiä. Peters osoittaa että ”Locke ei ymmärtänyt viestintää tietynlaisena puheena, retoriikkana tai diskurssina vaan niiden vaihtoehtona” (1989, 394). Modernissa ajattelussa retoriikan roolina on ollut olla viestinnän vihollinen. Modernisteille viestintä on vain

järkeä, totuutta, selkeyttä ja ymmärtämistä; retoriikka on vain traditionaalisuutta, temppejuja, turhaa monimutkaistamista ja manipulaatiota. Viestintä on uutta tiedettä ja valistusta; retoriikka vanhanaikaista hämäräperäisyyttä ja reaktioita.

Postmodernissa ajattelussa tämä kaikki on tietysti käännetty päälleen. Post-strukturalistisille semiootikoille kaikki viestintä on retoriikkaa, jos retoriikalla tarkoitetaan kielenkäyttöä, jossa järkeä, totuutta, selkeyttä ja ymmärrystä ei voida enää ylläpitää normatiivisena kriteerinä. Retorisessa viestinnän teorian traditiossa retoriikka kuitenkin tyypillisesti tarkoittaa jotain aivan muuta ja väitetysti hyödyllisempää (ks. edellä). Se tarkoittaa viestinnän suunnittelua niin, että se vetoaa yleisöön ja auttaa vaikeiden mielipidekysymysten ja -päätösten arvioimisessa. Lyhyesti sanoen retoriikan ja semiotiikan välinen teoreettinen väittely on käytännöllisesti tärkeää, koska siinä on viime kädessä kyse arkipäivässä käytännöllisessä metadiskurssissa käyttämämme käsitteiden (arviointi, merkitys, totuus) normatiivisesta perustasta.

Fenomenologinen traditio: Viestintä toiseuden kokemuksena

Fenomenologinen ymmärrys dialogista ei ole ylhäältäpäin jonkin autokraattisen päättelyn asettama teoria, vaan pikemminkin kuvaus viestintäprosessista sellaisena kuin se tapahtuu kokemuksessa. (Pilotta ja Mickunas 1990, 81)

Viestintä merkitsee siis ymmärtämättömyyttä, sillä olen varmimmin viestintätilanteessa toisen kanssa, kun tunnistan, että joku on tullut luokseni, mutta en ymmärrä miksi enkä täysin ymmärrä mitä hän tai se sanoo. (Chang 1996, 225)

1900-luvun fenomenologian perinne, joka ulottuu Husserlistä eksistentiaalistisiin ja hermeneuttisiin fenomenologeihin, laajasti tarkastellen kattaa niinkin erilaiset ajattelijat kuten Martin Buberin, Hans-Georg Gadamerin ja Carl Rogersin. Tässä traditiossa viestintä teoretisoidaan dialogiksi tai toiseuden kokemukseksi. Näin se selittää identiteetin ja eron välisen vuorovaikutuksen autenttisissa ihmisten välisissä suhteissa ja kehittää viestinnän käytäntöjä, jotka mahdollistavat ja ylläpitävät autenttisia suhteita.

Autenttinen viestintä tai dialogi perustuu kokemukselle välittömästä, ei-medioidusta kontaktista muiden kanssa. Viestinnällinen ymmärtäminen alkaa esi-reflektiivisessä kokemuksessa ja nousee ruumiillisesta olemisestamme jaetussa maailmassa. Kun sivuutamme mielen ja ruumiin dualismin – subjektin ja objektin, kuten fenomenologit väittävät – voimme nähdä miten välitön, ei-medioitu yhteys muiden kanssa on todellinen ja kertakaikkisen tarpeellinen ihmisen kokemus, vaikkakin mahdollisesti ohimenevä kokemus, jota helposti vähätellään epäautenttisuuden muodoksi. Esimerkiksi kun tunnen toisen henkilön kylmän tai vihaisen katseen, koen katseen ensin

välittömänä minulle osoitettuna toisen ihmisen kylmyyden tai vihan ilmaisuna, en toisen ihmisen sisäisenä, henkisen tilan julkituotuna merkinä, joka voidaan tulkita eri tavoin (ks. Pilotta ja Mickunas 1990, 111–114). Kun näin koen toisen ihmisen minulle osoittaman ilmaisun, koen välittömästi yhteisyytemme ja myös eromme. En koe toista pelkästään minulle toisena vaan myös itseni toisena tälle toiselle.

Näin ollen fenomenologia haastaa semioottisen näkemyksen, jonka mukaan ihmisten välinen ymmärrys voi olla vain merkkien välittämää (Stewart 1995; 1996). Se haastaa myös retorisen näkemyksen, jonka mukaan viestintä käsittää merkkien taitavan ja strategisen käytön. Vaikka ”dialogi ei vain tapahdu” (paitsi hetkellisenä kokemuksena), sitä ei myöskään voi ”suunnitella, julistaa tai tahtoa” (Anderson ym. 1994, xxi). Kokemustani toisen vihasta on mahdollista ruokkia dialogissa, joka syventää yhteistä ymmärrystämme, mutta mikään minun tietoinen yritykseni ei voi taata kokemukselle onnellista lopputulemaa, joka asioiden edetessä tavallisesti ja todennäköisimmin erottaa meidät toisistamme. Fenomenologian esiin nostamien viestinnän paradoksien joukossa on dialogin tuhoaminen. Sen tuhoaa yksilön tietoinen tavoitteisiin pyrkiminen (olivat hänen intentionsa kuinka hyväntahtoisia tahansa) yksilön asettaessa omat tavoitteensa ja strategiansa esteeksi itsen ja toisen välittömälle kokemukselle. Viestinnän ongelmat – siten kuin ne ymmärretään fenomenologisessa viestinnän teorian traditiossa – nousevat siis tarpeesta ja samalla sisäänrakennetusta vaikeudesta (vaikkakin käytännössä mahdottomuudesta) ylläpitää autenttista viestintää ihmisten välillä.

Fenomenologinen traditio, huolimatta sen mystisestä kielestä, voidaan tehdä tavallisille ihmisille uskottavaksi vetoamalla retorisesti arkipäivän uskomuksiin, että me voimme ja meidän tulisi kohdella toisiamme ihmisinä (*I-Thou*) eikä asioina (*I-It*) ja että on tärkeää tiedostaa ja kunnioittaa eroja, oppia toisilta, etsiä yhteyttä ja välttää polarisaatiota ja strategista epärehellisyyttä ihmistenvälisissä suhteissa. Meillä kaikilla on ollut kohtaamisia toisten kanssa, joissa tunnuimme heti löytävän sanattoman yhteisymmärryksen. Me kaikki tiedämme ja fenomenologit tämän eri tavoin vahvistavat, että rehellisyys maan perii, että tukea antavat ihmissuhteet ovat ihmisen terveille kasvamiselle keskeisiä ja että kaikkein tyydyttävimpiä ihmissuhteita kuvastaa vastavuoroisuus ja alistamisen poissaolo.

Fenomenologia ei ole kuitenkaan vain uskottavaa vaan myös mielenkiintoista käytännön näkökulmasta, koska se sekä ylläpitää dialogia viestinnän ideaalina muotona että myös osoittaa dialogin ylläpitämisen sisäsyntyisen vaikeuden. Se haastaa arki ajattelussamme uskoa sellaisten tekniikoiden uskottavuuteen, joilla tavoitellaan hyvää viestintää. Se problematisoi arki ajattelun eronteon mielen ja ruumiin, tosiasioiden ja arvojen ja sanojen ja asioiden välillä.

Sekä fenomenologia että retorinen teoria pyrkivät etsimään yhteistä pohjaa eri mieltä olevien ihmisten välillä. Fenomenologia ja semiotikka jakavat oletuksen, että perimmäinen ongelma viestinnässä liittyy ihmisten väliseen ymmärtämiseen. Feno-

menologia ja retoriikka eroavat selkeästi toisistaan kuitenkin autenttisuuden ja keinotekoisuuden erottamisen kysymyksessä. Semiotiikasta fenomenologia taas selkeästi eroaa kielen ja merkityksen suhteen ymmärtämisessä. Fenomenologia, retorikasta käsin katsoen, näyttää toivottoman naiivilta tai auttamattoman idealistiselta lähestymisessään todellisten viestijöiden käytännön ongelmiin. Retoriikka, fenomenologiasta katsoen, voi näyttäytyä tarpeettoman kyyniseltä tai pessimistiseltä suhtautumisessaan mahdollisuuteen kohdata ihmisiä autenttisesti. Kun retoriikka ja fenomenologia yhdistetään, tuloksena on tyypillisesti antiretorinen retoriikka, jossa suostuttelu ja strateginen toiminta on korvattu dialogilla ja avoimuudella muita kohtaan (esim. Brent 1996; Foss ja Griffin 1995; Freeman ym. 1992) tai hermeneuttisella retorikalla, jossa teorian ja menetelmien roolia viestinnän käytänteissä vähätellään (Gadamer 1981; Leff 1996).

Suhteessa semiotiikkaan, kuten John Stewart (1995; 1996) on osoittanut, fenomenologinen traditio (opillaan viestinnästä suorana kontaktina) pohjimmiltaan kyseenalaistaa sanojen ja asioiden eronteon ja oletuksen, että viestintä voi ilmetä vain merkien välittämänä. Näin ollen semiotiikan ja fenomenologian sekoitukset voivat tuottaa teoreettisen yhdistelmän, joka on dekonstruktivisesti virittynyt – tai ylitsepääsemättömän vaikeaselkoinen (esim. Chang 1996; Lanigan 1992). Vastauksena poststrukuralistien haasteeseen traditionaaliset semiootikot väittävät, että merkeillä on oltava pysyviä merkityksiä, jotta viestintä voi käytännössä toteutua (Ellis 1991; 1995). Traditionaaliset fenomenologit puolestaan toistavat, että kielen käyttö viestinnässä on välitön, ei-medioitu ihmisten välisen yhteyden muoto (Stewart 1995).

Peters (1994) epäsuorasti kuvaa sitä, mistä semiotiikan ja fenomenologian välisessä väittelyssä on käytännössä kyse. Yleinen väite on, että interpersonaalinen viestintä on ihmisten välisen viestinnän perusmuoto ja että joukkoviestintä tai teknologiavälitteinen viestintä ovat parhaimmillaan ihmisten välisen välittömän viestinnän onneton korvike. Peters (1994), joka on ankarasti kritisoinut lockelaista semiotiikkaa (Peters 1989), nojaa tässä semioottiseen oletukseen viestien siirtämisen ja vastaanottamisen luontaisesta ”kuilusta” voidakseen väittää, että joukkoviestintä on itse asiassa perustavampaa kuin interpersonaalinen viestintä. Hän väittää, että ”mikään välimatka ei ole niin pitkä kuin kahden mielen välillä” ja että ”[d]ialogi peittää diskurssin yleiset piirteet, jotka ovat selvempiä teksteissä, erityisesti etäännyttämisen tosiasia” (Peters 1994, 130). Lopulta Peters kuitenkin tunnistaa, että sekä dialogi että medioitu viestintä ovat tärkeitä, mutta ne ovat vaikeasti yhdistettävissä ”erityisten ja yleisten puhuttelumuotojen välisten pysyvien jännitteiden takia” (emt. 136). Vain dialogi tyydyttää ihmisen ”toveruuden, ystävyuden ja rakkauden” perustarpeita, mutta joukkoviestintä ilmentää ”yhtäläisesti jaloa suuntausta” kohti normatiivista universaaliutta, joka usein on ristiriidassa läheisyyden tarpeiden kanssa (emt. 136). ”Silloin erotuksena interpersonaalisen ja joukkoviestinnän välillä ovat piilossa olevat utopistiset

energiat” (emt. 136) ja ero mahdollisesti heijastaa ”ahdinkoamme ihmisinä osana sekä perhettä että valtiota” (emt. 137).

Kyberneettinen traditio: Viestintä tiedon prosessointina

Olemme päättäneet kutsua koko ohjaus- ja viestintäteorian kenttää, oli se sitten koneessa tai eläimessä, kybernetiikaksi. (Wiener 1948, 19)

Moderni viestintäteoria syntyi tilastotieteen ja ohjausteorian kyberneettisestä yhdistelmästä. (Krippendorff 1989, 444)

Viestinnän teoria, tietojen välittämisen periaatteiden ja menetelmien tutkiminen ja esittäminen... (Oxford English Dictionary 1987)

Viestinnän teoria. Ks. INFORMAATIOTEORIA. (Audi 1995)

Moderni viestinnän teoria on lähtöisin kyberneettisestä traditiosta ja sen 1900-luvun puolen välin ajattelijoilta Shannonilta, Wieneriltä, von Nuemannilta ja Turingilta (Heims 1991; Krippendorff 1989). Kyberneettinen traditio liittyy nykyisiin teorioihin hyvin erilaisilla alueilla kuten systeemi- ja informaatiotieteissä, kognitiotieteessä ja tekoälyssä (AI), funktionaalissa sosiaaliteoriassa, verkostanalyysissä ja interpersonaalisen viestinnän batesonilaisessa koulukunnassa (esim. Watzlawick ym. 1967). Kyberneettisessä traditiossa viestintää teoretisoidaan *informaation prosessointina* ja viestintä selittää, miten erilaiset monimutkaiset systeemit – elävät tai ei-elävät, mikro- tai makrosysteemit – kykenevät toimimaan ja miksi ne usein eivät toimi. Kybernetiikka on täydellinen esimerkki siirtomallista ja käsittää viestinnän ongelmat tiedon siirtymisen häiriöinä, joista on seurauksena hälyä, tiedon ylikuormittumista tai rakenteen ja toiminnan yhteensopimattomuutta. Resurssiksi viestinnän ongelmien ratkaisemisessa se tarjoaa erilaisia tiedon prosessoinnin teknologioita ja niihin liittyviä järjestelmäsuunnittelun ja -analyysin ja johtamisen menetelmiä ja ”pehmeämpinä” keinoina terapeuttisia interventioita.

Kybernetiikka on uskottava tapa teoretisoida viestintää osittain siksi, että se vetoaa retorisesti arki ajattelun oletuksiin arkipäivän materialismista, functionalismista ja rationalismista. Kybernetiikalle mielen ja materian erottelu on vain funktionaalinen eronteko kuten ohjelmistojen ja laitteiston välillä. Ajatus on vain informaation prosessointia ja on täysin ymmärrettävää sanoa, että yksilön ajatus on ”intrapersonaalista” viestintää ja että ryhmät ja organisaatiot myös ajattelevat, kokonaiset yhteiskunnat ajattelevat ja robotit ja keino-organismit tulevat lopulta ajattelemaan.²² Täten kybernetiikka nostaa esiin mahdollisuutena maailman, jossa komentajakapteeni Data

voisi oikeasti olla *Enterprisen* miehistön ”inhimillisin” jäsen: muun väittäminen on lähinnä pehmoilevaa sentimentaalisuutta (kaksiteräinen kritiikki tässä tapauksessa). Kybernetiikka näin ollen on myös arki ajattelun näkökulmasta kiinnostavaa ja joskus epäuskottavaa, koska se osoittaa yllättäviä analogioita elävien ja ei-elävien systeemien välillä, haastaa arki ajattelun uskomuksia tietoisuuden ja tunteiden tärkeydestä ja haastaa meidän tavanomaisen erontekomme mielen ja materian, muodon ja sisällön, todellisen ja keinotekoisien välillä.

Kybernetiikka myös haastaa yksinkertaistetut näkemykset lineaarisista syy-seuraussuhteista vetoamalla arkijärjen ymmärrykseen, että viestintäprosessit voivat olla huomattavan monimutkaisia ja hienovaraisia. Vaikka kybernetiikka perustuu teknologiseen funktionalismiin, se korostaa teknologisen kontrollin ongelmia. Näitä ovat palauteprosessien kieroutunut monimutkaisuus ja ennakoimattomuus ja kokonaisvaltainen todennäköisyys, että viestintäteoilla tulee olemaan ei-tarkoituksellisia seurauksia huolimatta hyvistä aikeistamme. Kybernetiikan merkittävä käytännön opetus on, että kokonaisuus on suurempi kuin osiensa summa. Täten meille viestijöille on tärkeää ohittaa henkilökohtaiset näkemyksemme, katsoa viestinnän prosessia laajemmasta, systeemisemmästä näkökulmasta ja olla ajattelematta yksilöitä vastuullisina systeemien tuloksista, joita kukaan yksilö ei voi kontrolloida.

Tekniikan ja keinotekoisuuden arvostuksessaan kybernetiikalla on yhteistä retorikan kanssa;²³ purkaessaan ihmisen toimijuuden perustaviin tai kattaviin symboleja prosessoiviin systeemiin, se muistuttaa semiotiikkaa;²⁴ korostaessaan merkityksen syntymistä vuorovaikutuksessa systeemin osien välillä, se muistuttaa fenomenologiaa.²⁵ Kybernetiikalla on kuitenkin myös selkeitä eroja näiden muiden traditioiden kanssa. Viestintä retoriikkana on taidokasta diskurssia, joka ohjaa käytännön päätöksentekoa, mutta viestintä informaation prosessointina on lähinnä mekanismi, joka suorittaa tiettyjä toimintoja. Semiotiikka problematisoi kybernetiikan käsityksen ”tiedosta”, joka pienentää semanttisen sisällön (*mitä* viesti tarkoittaa) lähinnä toiminnaksi kuten palautteeksi tai epävarmuuden vähentämiseksi. Fenomenologille autenttinen viestintä vaatii kokemuksen ja ilmauksen välistä yhteneväisyyttä, joten vilpittömyys on keskeistä dialogin minä-sinä (*I-thou*) suhteelle. Kybernetikot, kuten semiootikot, huomauttavat kuitenkin, että emme voi koskaan todella tietää onko toinen yksilö (tai edes yksilö itse) tällä tavalla vilpittön. Kybernetiikan näkökulmasta on todennäköisesti olemassa parempia tapoja arvioida tiedon uskottavuutta kuin yrittää selvittää onko joku vilpittön.

Niinpä yleisesti kybernetiikka, verrattuna muihin viestinnän teorian traditioihin, kehittää käytännöllistä asennoitumista, jossa arvostetaan viestinnän ongelmien monimutkaisuutta ja haastetaan monia tavallisia olettamuksiamme ihmisen ja ei-ihmisen tiedon prosessoinnin systeemien eroista.

Sosiopsykologinen traditio²⁶: Viestintä ilmaisuna, vuorovaikutuksena ja vaikuttamisena

[1950-luvulla] viestinnän tutkimus löysi suurimmat esikuvansa Lazarsfeldin ja Berelsonin äänestystutkimuksista sekä Hovlandin kokeellisista suostuttelututkimuksista. 1950-luvun puoliväliin mennessä teoreettisesti painottunut viestinnän tutkimus keskittyi vaikutusten tutkimukseen. Nämä tutkimukset uudelleen loivat sosiaalipsykologiassa yleisen välittävän kehysten, joka oli jo ilmeinen 1930-luvulla. . . vastaanottajan taipumusten ja sosiaalisten prosessien välittävä rooli viestinnässä ja . . . erilaisten vaikutusten mahdollisuus. (Delia 1987, 63)

Viestinnän tutkijoiden vastattavakseen valitsemat ”miksi”-kysymykset voivat olla toisenlaisia kuin ne, jotka kiehtovat psykologeja. . . Viestinnän teoreetikkoina meidän on myös ymmärrettävä milloin, miten ja miksi vuorovaikutus muuttaa vastaanottajan käyttäytymismalleja ja vastaanottajan arvioita. (Burgoo ja Buller 1996, 316–317)

1900-luvun kokeellinen sosiaalipsykologia, joka edelleen hallitsee ”viestintätieteeksi” (*communication science*) kutsuttua (Berger ja Chaffee 1987), teoretisoi viestinnän kokemuksen (*experience*), vuorovaikutuksen (*interaction*) ja vaikuttamisen (*influence*) prosessina. Tässä prosessissa ihmisen tai muiden kompleksisten organismien toiminta ilmaisee psykologisia mekanismeja, tiloja ja piirteitä. Toiminta vuorovaikutuksessa muiden yksilöiden samanlaisten ilmaisujen kanssa saa aikaan kognitiivisia, emotionaalisia ja käyttäytymisen vaikutuksia.

Lyhyesti todeten viestintä on prosessi, jossa yksilöt ovat vuorovaikutuksessa ja vaikuttavat toisiinsa. Viestintä voi tapahtua kasvokkain tai teknologisen median välityksellä, yhdeltä toiselle, yhdeltä monelle tai monelta monelle, mutta kaikissa muodoissaan (fenomenologisen näkemyksen vastaisesti) siihen sisältyy yksilöiden välisiä välittäjinä toimivia elementtejä. Kun semiootikoille viestintää välittävät merkit ja merkijärjestelmät, sosiaalipsykologeille sitä välittävät psykologiset taipumukset (asenteet, tunnetilat, persoonallisuuden piirteet, tiedostamattomat konfliktit, sosiaaliset kognitiot jne.), joita muokkaavat sosiaalisen vuorovaikutuksen vaikutukset (esim. mediateknologioiden ja -instituutioiden vaikutukset tai interpersonaalinen vaikuttaminen).

Kun viestintää teoretisoidaan näin, selitetään sosiaalisen käyttäytymisen syitä ja seurauksia ja kehitetään käytäntöjä, joiden tavoitteena on hallita edellä mainittuja syitä ja seurauksia. Siten sosiopsykologisessa traditiossa viestinnän ongelmiksi ajatellaan niitä tilanteita, jotka edellyttävät käyttäytymisen syiden tehokasta manipulointia, jotta voidaan tuottaa objektiivisesti määriteltyjä ja mitattavia lopputuloksia. Sosiopsykologinen traditio vaikuttaa uskottavalta ja käytännössä hyödylliseltä, koska se vetoaa arki ajattelumme uskomuksiin ja arkipäiväisiin huoliimme viestinnän syistä

ja seurauksista. Me auliisti uskomme, että tapamme viestiä ja reaktiomme muiden viestintään vaihtelevat yksilön persoonallisuuden mukaan. Ihmisluonnon ollessa mitä se on, ei ole yllätys huomata, että arvioihimme voi vaikuttaa välitön sosiaalinen konteksti ja että arvioitamme usein ennustettavasti vääristävät voimakkaat uskomuksemme, asenteemme ja tunnetilamme. Tiedämme myös, että esimerkiksi johtajuutta ja konflikteja sisältävät ryhmien vuorovaikutusprosessit voivat vaikuttaa ryhmän tuloksiin ja siksi on tärkeää ymmärtää näitä kausaalisuhteita hallitaksemme prosesseja tehokkaasti.

Samalla kun sosiopsykologinen traditio vetoaa näihin arkiuskomuksiin, se haastaa voimallisesti samanlaisia arki ajattelun premissejä, joiden mukaan ihmiset ovat rationaalisia olentoja. Sosiopsykologinen traditio toistuvasti osoittaa ihmisen heikkouksia ja epäloogisuuksia ja tämä haastaa arkista uskoamme henkilökohtaiseen autonomiamme.²⁷ Ennen kaikkea sosiopsykologinen traditio skeptisesti kyseenalaistaa kaikki todistamattomat oletukset kausaaliyhteyksistä ihmisen käyttäytymisessä, johon se tarvitsee – ja pyrkii tuottamaan – täsmällisiä kokeellisia todisteita. Se kritisoi retoriikka esimerkiksi siitä, että suostuttelevien tekniikoiden tehokkuudelta puuttuu näyttö ja kybernetiikkaa siitä, että se tyypistää kaiken viestinnän tiedon prosessoinnin algoritmeiksi, jotka sivuuttavat motivaation, persoonallisuuden ja tunteiden tuottamat oikut. Sosiaalisen käytännön muotona sosiopsykologinen traditio, kuten kybernetiikka, arvostaa tekniikkaa. Se sisältää lupauksen, että asiantuntijat kykenevät parantamaan elämäämme soveltamalla psykologisen manipuloinnin ja terapian tekniikoita. Täten retoriikan sosiopsykologinen teoria tapaa tarkastella retoriikkaa ennemminkin psykologisen manipulaation teknologiana kuin taitavana diskurssina, joka evästä vastaanottajan päätöksiä. Sosiopsykologinen traditio ei ole kuitenkaan moraalitonta, vaan siihen sisältyy voimakas moraalinen imperatiivi, jonka mukaan meidän tulisi yksilöllisinä viestijöinä tehdä tieteelliseen näyttöön perustuvia vastuullisia valintoja koskien viestiemme todennäköisiä seurauksia.

Sosiokulttuurinen traditio: Viestintä sosiaalisen järjestyksen (uudelleen) tuottajana

Viestintä on symbolinen prosessi, jossa todellisuus tuotetaan, ylläpidetään, korjataan ja muutetaan. (Carey 1989, 23)

Aina kun toiminnalla tai esineillä on symbolista arvoa, joka määrittelee yksilöiden keskinäisiä tai yhteisöllisiä suhteita, viestinnällisyys on läsnä. (Rothenbuhler 1993, 162)

Viestintäkäytäntö – tai diskursiivinen käytäntö – on siten yhteisön todellinen ilmaisukeino, ottaen huomioon kyseisen yhteisön erityiset tilanteet ja historialliset olosuhteet (laajimmassa merkityksessä). (Carbaugh 1996, 14)

Sosiokulttuurinen viestinnän teoria on lähtöisin viestinnän ”löytämisestä” sosiologian ja antropologian tutkimustraditioissa 1800-luvulta lähtien ja osittain semioottisen ajattelun vaikuttamana. Viestintä näissä traditioissa on tyyppillisesti teoretisoitu *symbolisena prosessina, joka tuottaa ja uudelleen tuottaa jaettuja sosiokulttuurisia muotoja*. Näin ajatellen viestintä selittää, miten sosiaalista järjestystä (makrotason ilmiönä) luodaan, toteutetaan, ylläpidetään ja muutetaan mikrotason vuorovaikutusprosesseissa. Olemme olemassa sosiokulttuurisessa ympäristössä, jota luodaan ja ylläpidetään pääosin symbolisilla koodeilla ja viestinnän medioissa.²⁸ Käsite ”(uudelleen) tuottaminen” viittaa tämän prosessin paradoksaaliseen refleksiivisyyteen. Joka-päiväinen vuorovaikutuksemme muiden kanssa on vahvasti riippuvainen olemassa olevista jaetuista kulttuurisista malleista ja sosiaalisista rakenteista. Tästä näkökulmasta katsoen arkipäiväinen vuorovaikutus suurimmalta osin ”uudelleen tuottaa” olemassa olevaa sosiokulttuurista järjestystä. Sosiaalinen vuorovaikutus on täten myös luova prosessi, joka mahdollistaa ja jopa vaatii huomattavan paljon improvisointia. Improvisaatio ajan oloon ja kollektiivisesti ”tuottaa” sosiaalista järjestystä, joka alun alkaen mahdollistaa vuorovaikutuksen. Täten sosiokulttuurisen teorian keskeinen ongelma on löytää sopiva tasapaino eli selvittää tuottamisen ja uudelleen tuottamisen, mikro- ja makrotason, toimijuuden ja rakenteen sekä erityisen paikallisen kulttuurin ja universaalien lain kompleksinen suhde sosiaalisessa elämässä. Ensimmäinen akseli sijaitsee strukturaatioteorioiden ja tulkitsevien tai vuorovaikutusteorioiden välillä. Ensimmäinen antaa selityksessään etusijan melko pysyville makrotason malleille, ja toinen asettaa etusijalle mikrotason prosessit, joissa jäsenet yhdessä tuottavat ja neuvottelevat paikallisesti sosiaalista järjestystä.²⁹

Viestinnän ongelmat sosiokulttuurisessa traditiossa hahmotetaan aukkoina tilassa (sosiokulttuurinen monimuotoisuus ja suhteellisuus) ja ajassa (sosiokulttuurinen muutos), jotka lamauttavat vuorovaikutuksen eliminoimalla ne jaetut muodot, joihin vuorovaikutus perustuu. Ristiriidat, väärinymmärrykset ja yhteistoiminnan koordinoimien vaikeudet lisääntyvät, kun sosiaaliset olosuhteet tekevät yhteisön jäsenten jakamista rituaaleista, säännöistä tai odotuksista harvinaisempia. Sosiokulttuurinen teoria ottaa siis selvästi kantaa ongelmiin, jotka nousevat teknologisista muutoksista, perinteisen sosiaalisen järjestyksen murtumisesta, kaupungistumisesta ja massayhteiskunnasta, byrokraattisesta rationalisoinnista ja viime aikoina postmodernista kulttuurisesta fragmentoitumisesta ja globalisaatiosta. Nämä häiriötekijät koodien ja median ekologiassa häiritsevät vuorovaikutusta, mutta samalla mahdollistavat uusien merkitysten syntyminen ja uudet viestinnän keinot.

Sosiokulttuurisen tradition ja muiden viestinnän teorian traditioiden muodostamat hybridit ovat aika yleisiä, jopa niin yleisiä että sosiokulttuurisen viestinnän teorian ”puhtaita” esimerkkejä voi olla vaikea löytää. Esimerkiksi sosiaalisen toiminnan mediateoria (*Social Action Media Theory*) sulattaa sosiokulttuurisia, fenomenologisia ja semioottisia näkökulmia (Schoening ja Anderson 1995). CMM (*Coordinated Management of Meaning*) teoria sulattaa interaktionistisen sosiaaliteorian ja kyberneettisiä ja dialogisia käsitteitä (Cronen 1995; Pearce 1989). Keskusteluanalyyseissä on vuorovaikutukselliset, fenomenologiset ja semioottiset juurensa (Heritage 1984).

1900-luvun retorisessa teoriassa on voimakas sosiokulttuurinen käänne, jossa retoriikka on usein käsitteellistetty keinoksi ihmissuhteiden parantamiseen (Ehninger 1968) ja ”joidenkin mielestä kulttuurinen sopeutuminen (akkulturaatio) organisaatioiden, sosiaalisten ryhmien, tieteiden, teknologioiden, alakulttuurien ja kulttuurien muotoihin ja toimintatapoihin on merkittävällä tavalla retorista oppimista ... siitä, mikä soveltuu viestinnällisesti tiettyihin sisältöihin tietyissä tilanteissa” (Arnold 1989, 464). Siten sosiokulttuurisesta järjestyksestä muodostuu retoriikan aineisto samalla kun retoriikasta tulee tietoisesti tai tiedostamatta soveltava menetelmä sosiaalisen järjestyksen ylläpitämiseksi.

Kaikissa näissä hybriditraditioissa on kuitenkin tietty sosiokulttuurinen ”ääni” kuultavissa. Se ääni esimerkiksi kritisoi sosiopsykologista traditiota ylenpalttisesta individualismista, makrososiaalisten voimien huomiotta jättämisestä ja tunteettomuudesta kulttuurisia eroja kohtaan. Ja se ääni toistuvasti pyytää viestinnän tutkimusta dominoivan sosiopsykologisen tradition ottamaan kulttuurisemman ja sosiaalisemman näkökulman.³⁰ Samoin ääni kritisoi klassista retoriikkaa sen naivista oletuksesta toimijuudelle (esimerkiksi esittämällä suuret oraattorit historian muokkaajina) ja semiotiikkaa siitä, että se abstrahoi merkit ja merkkiprosessit irti laajemmasta sosiokulttuurisesta kontekstista, jossa ne toimivat.

Tämä sosiokulttuurinen ääni on ujuttautunut arkipäivän käytännölliseen metadiskurssiin. Sosiokulttuurinen teoria arkiajattelun näkökulmasta on uskottavaa osin, koska se retorisesti vetoaa tavallisiin käsityksiin yksilöistä sosiaalisen ympäristönsä tuotteina; ryhmistä erityisten normien, rituaalien ja maailmankuvien kehittäjinä; sosiaalisesta muutoksesta vaikeana ja hajottavana; ja että aktiiviset puuttumisyrietykset sosiaaliin prosesseihin saavat usein aikaan tahattomia seurauksia. Sosiokulttuurinen teoria haastaa erityisesti myös monia tavallisia oletuksiamme. Sellaisia ovat esimerkiksi taipumuksemme pitää omaa ja muiden henkilökohtaista identiteettiä absoluuttisena todellisuutena; sosiaalisten instituutioiden näkeminen vääjäämättömästi luonnollisina ilmiöinä; etnosentrisuus tai epäsensitiivisyys kulttuurieroja kohtaan; ja alun perin yhteiskunnallisten ongelmien kuten köyhyyden ja rikollisuuden yliselittäminen yksilöiden moraalisisella vastuulla. Sosiokulttuurinen teoria kehittää viestinnän käytänteitä, jotka ottavat huomioon kulttuurisen monimuotoisuuden ja suhteellisuuden, arvostavat suvaitsevaisuutta ja ymmärtämistä ja korostavat kollektiivista vas-

tuuta enemmän kuin yksilön vastuuta. Sosiokulttuurisessa traditiossa esimerkiksi ”yhteiskuntaa” koskevat teoreettiset diskurssit ovat selvästi vaikuttaneet arkipäiväisiin syyllistämisen ja vastuun käytännöllisiin diskursseihin (Bowers ja Iwi 1993).

Kriittinen traditio: Viestintä diskursiivisena reflektiona

Kommunikatiivisen toimintamallin kannalta kieli on merkityksellinen vain pragmaattisesta näkökulmasta, jossa puhujat, käyttäessään lauseita ymmärryksen saavuttamiseksi, asettuvat suhteisiinsa maailmaan, ei vain suoraan kuten teleologisessa, normatiivisesti säännellyssä tai dramaturgisessa toiminnassa, vaan reflektiivisella tavalla. ... He eivät enää suhtaudu suoraan johonkin objektiivisessa, sosiaalisessa tai subjektiivisessa maailmassa, vaan relativisoivat lausumiansa suhteessa siihen mahdollisuuteen, että muut toimijat kiistävät niiden validiteetin. (Habermas 1984, 98)

Kun näemme valintojamme rajoittavat esteet, olemme tietoisia valintojensa; kun näemme vain valintoja, elämme vallassa ja uudelleen tuotamme sitä. (Lannamann 1991, 198)

Systemaattisesti vääristetty viestintä on siis jatkuva prosessi tietyissä järjestelmissä, jotka toimivat strategisesti (vaikkakin piilevästi) pikemminkin itsensä toistamiseksi kuin tuottamiseksi. (Deetz 1992, 187)

Peruuttamattomuus on sananlaskun lopullinen seuraus, jonka mukaan valta muuttuu liukkaaksi, kun sitä reflektoidaan. (Krippendorff 1995, 113)

Kriittisen viestintäteorian juuret voidaan jäljittää Platonin käsitykseen sokraattisesta dialektiikasta totuuden löytämisen menetelmänä. Menetelmää käytetään, kun väitellään sellaisia kysymyksiä kysymällä, jotka provosoivat kriittisesti refleктоimaan prosessissa esille tulevia ristiriitoja. Kriittinen viestintäteoria korostaa tietynlaista epätasapainoa, joka Jürgen Habermasin (1984) mukaan on luontaista jokaiselle viestintäteolle, jolla pyritään saavuttamaan yhteinen ymmärrys. Kyse on sisäänrakennetusta tavoitteesta osoittaa, kyseenalaistaa ja ylittää sellaisia ennako-oletuksia, joiden arvioidaan olevan epätosia, valheellisia tai ei-oikeutettuja. Viestintä, jossa on kyse vain siirrosta ja vastaanottamisesta tai merkitysten jakamisen rituaalista, on lähikäyttökohtaisesti virheellistä, vääristynyttä ja epätäydellistä. Aito viestintä tapahtuu vain *diskursiivisen reflektion* prosessissa, joka liikkuu kohti transsendenssia, jota ei ole mahdollista kokonaan tai lopullisesti tavoittaa – reflektiivinen prosessi itsessään on progressiivisesti emansipoiva.

Kriittisen yhteiskuntateorian traditio (laajasti käsittäen) liikkuu Marxista Frankfurtin koulukunnan kautta Habermasiin tai vaihtoehtoisesti myöhäis- ja jälkimarxismien muiden säikeiden kautta nykyisiin poliittisen talouden, kriittisen kulttuurintutkimuksen, feministisen teorian ja muihin vastaaviin teoreettisiin koulukuntiin, joilla on yhteys uusiin yhteiskunnallisiin liikkeisiin (kuten postkolonialistiseen teoriaan ja queer-teoriaan).³¹ Kriittiselle viestinnän teorialle ”viestinnän perusongelma” yhteiskunnassa nousee materiaalisista ja ideologisista voimista, jotka estävät tai vääristävät diskursiivisen reflektion. Kun viestintä ymmärretään tällä tavalla se selittää, miten ideologiset vääristymät ylläpitävät sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta. Se selittää myös, miten oikeudenmukaisuus on mahdollista palauttaa sellaisilla viestinnän käytännöillä, jotka mahdollistavat kriittisen reflektion ja tietoisuuden kasvattamisen – ne paljastavat edellä mainitut vääristymät ja mahdollistavat sellaisen poliittisen toiminnan, joka vapauttaa osallistujat vääristymistä.

Kriittinen traditio on uskottava arkiajattelun näkökulmasta, kun se vetoaa yleisiin uskomuksiin yhteiskunnassa kaikkialla läsnä olevista epäoikeudenmukaisuuksista ja konflikteista; vallasta ja herruudesta totuuden ja järjen voittajina; ja yhteisen diskursin mahdollisuuteen tuottaa vapauttavia käsityksiä, demystifointia ja ehkä jopa oivalluksen, että on tullut ”vedätetyksi”. Kriittinen teoria vetoaa arkisiin arvoihin vapaudesta, tasa-arvosta ja järjestä, toisaalta se haastaa useita arjen oletuksia siitä, mikä on kohtuullista. Se haastaa sosiaalisen järjestyksen luonnollisuuden ja kyseenalaistaa auktoriteetin, traditioiden ja tavanomaisten uskomusten rationaalisen paikansapitävyyden mukaan lukien traditionaaliset uskomukset itse järjen luonteesta. Se väittää sosiaalisen järjestyksen vääristäneen järjellisyuden, jotta se palvelisi kapitalismia, rasismia ja patriarkaattia. Kriittinen teoria haastaa arjen oletuksia objektiivisuudesta ja tieteen ja teknologian moraalipoliittisesta neutraaliudesta. Se haastaa kulttuurimme laaja-alaisen individualismin ja välineellisen järjen ideologisen ylivalan – oletuksen, että rationaalisuus koostuu kokonaan keinojen ja tavoitteiden laskelmoinnista, jossa kyseessä olevat tavoitteet voivat olla vain vapaaehtoisesti yksilön mielenkiinnon perusteella valittuja. Se on tai pyrkii olemaan syvällisesti käytännöllinen teoria, vaikkakin sen käsitys siitä mikä on käytännöllistä, on voimakkaasti ristiriidassa arjen käsitysten kanssa käytännöllisyydestä. Pohjimmiltaan, Marxin jalanjäljillä kulkiessa, sen tavoitteena ei ole ymmärtää maailmaa, eikä missään tapauksessa opettaa opiskelijoille, miten selvitä tässä maailmassa menestyksekkäästi. Sen tavoitteena on muuttaa maailmaa käytännön tai teoreettisesti refleктоivan sosiaalisen toiminnan kautta.

Mikä tahansa viestinnän teorian muoto voi tehdä itsereflektiivisen, kriittisen liikkeen tai käännökseen ja siten tuottaa hybridin muodon kuten kriittinen retoriikka (McKerrow 1989) tai kriittinen semiotiikka (Hodge ja Kress 1993; Fairclough 1995). Dialegis-dialektisen koherenssin näkökulmasta kaikkein mielenkiintoisimpia ovat pyrki-

mykset ottaa huomioon ja ratkaista kriittisen teorian ja muiden viestinnän teorian traditioiden ristiriitaisuudet kuten Celeste Michelle Condit (1989) ja Thomas B. Farrell (1993) ovat tehneet retorisessa teoriassa. Kriittisen teorian ja sosiokulttuurisen teorian vastakkainasettelua käsittelevää kirjallisuutta on tietysti paljon ja jopa lähes yhtä paljon kuin viimeaikaista yhteiskuntateorian kirjallisuutta, sillä kriittinen teoria lähtökohtaisesti on sosiokulttuurisen teorian keskeisen teeman eli sosiaalisen järjestyksen uusintamisen kritiikkiä.

Silti uskon, että kriittinen teoria tarjoaa mallin viestinnän käytäntöön, joka radikaalisti eroaa sosiokulttuurisesta viestinnän mallista viestinnästä (uudelleen) tuottamisena. Kriittisille teoreetikoille autenttista viestintää ei ole vielä toiminta, joka lähinnä uudelleen tuottaa sosiaalista järjestystä tai edes sellainen toiminta, joka tuottaa uutta sosiaalista järjestystä. Jotta sosiaalinen järjestys voisi perustua aidolle yhteiselle ymmärrykselle (erotuksena strategisesta manipuloinnista, alistavasta yhdenmukaisuudesta tai tyhjiä rituaaleista) on viestijöiden välttämätöntä toistuvasti ilmaista, kyseenalaistaa ja avoimesti keskustella, miten heidän oletuksensa objektiivisesta maailmasta, moraalinormeista ja sisäisestä kokemuksesta eroavat toisistaan (Habermas 1984, 2; 75–101; ks. myös Deetz 1992; 1994).

Viestinnän kriittisteoreettinen malli diskursiivisena reflektiona muistuttaa siten fenomenologista dialogin käsitettä, johon se kuitenkin lisää erityisen dialektisen piirteen. Kriittisestä näkökulmasta fenomenologinen dialogi edustaa viestinnän ideaalia muotoa, jonka olemassa olevat sosiokulttuuriset olosuhteet voivat tehdä epätodennäköiseksi. Dialogimalli on siten viallinen eikä onnistu ohjaamaan osallistujia reflektoimaan niitä sosiokulttuurisia olosuhteita, jotka voivat tehdä dialogin mahdottomaksi. Lähtökohtien dialektinen kyseenalaistaminen paljastaa nuo olosuhteet ja siten osoittaa suuntaa sosiaaliselle muutokselle, joka tekisi aidosta dialogista mahdollista. Vastaava viestinnän kaava luonnehtii useita ideologiakritiikin malleja ja feminististä tai identiteettipohjaista tietoisuuden kasvattamista. Se myös selvästi soveltaa Klaus Krippendorffin (1995) viimeaikaista teoriaa vallan ”purkamisesta”, jossa nojaututaan kyberneettiseen ja fenomenologiseen viestinnän teoriaan tavoitteena luoda kriittisen teorian hybridi, joka vaikuttaa suhtautuvan huomattavasti toiveikkaammin mahdollisuuteen muuttaa maailmaa pelkän ymmärryksen kautta (keskitetyn poliittisen toiminnan puuttuessa) kuin useimmat muut kriittiset teoriat.

Kriittistä teoriaa kritisoidaan muista traditioista käsin tieteen ja tutkimuksen politisoinnista ja siitä, että se asettaa universaaleja normatiivisia standardeja viestinnälle a priori -ideologiaan nojaten. Jotkut kriittisen teorian kriitikot uskovat, että tieteen ei pitäisi kommentoida lainkaan normatiivisia standardeja. Toiset uskovat, että normatiivisten standardien tulisi perustua objektiivisille empiirisille kriteereille, ja toiset, että normatiiviset standardit ilmenevät suhteessa paikallisiin kulttuureihin ja tiettyihin viestintätekoihin. Vastauksena kritikoilleen kriittinen teoria kritisoi muita teoreettisia traditioita niiden sokeudesta omille ideologisille oletuksilleen ja vääristy-

neille väitteille poliittisesta neutraaliudesta. Kriittisten teoreetikkojen näkemys on, että viestinnän paikallisia käytäntöjä ja empiirisiä tuloksia ei voida pitää itsestäänselvyksinä, vaan niitä on aina arvioitava analysoiden reflektiivisesti, miten yhteiskunnassa vallitseva valta ja ideologia niitä vääristävät.

Näiden kiistojen jatkuessa voi olla, että kriittisen teorian hyödyllisin kontribuutio ei kohdistu vain itsestään selvästi sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja muutoksen diskurssiin, vaan myös diskursiivisen reflektion syvällisempään arvostukseen. Se voidaan nähdä käytännön mahdollisuutena, joka on olennainen osa kaikkea viestintää. Kuten olen edellä todennut, viestintä ei ole vain jotain, jota teemme vaan se on myös jotain, josta toistuvasti puhumme tavoilla, jotka ovat käytännössä liittyneenä siihen, miten viestimme (teemme viestintää). Käytännöllisellä metadiskurssilla on aina mahdollisuus kehittyä aidosti reflektiiviseksi diskurssiksi, joka yhdistää viestinnän teorian ja käytännön (Craig 1996b). Viestinnän teorian kriittinen traditio vahvistaa tämän: reflektiivisellä diskurssilla ja siten viestinnän teoriolla itsessään on merkittävä rooli viestinnän käytännön arkipäivän ymmärtämisessä.

Toiminta tutkimuskentällä: Yhteenveto ja pohdintaa

Alustava hahmotelmani viestinnän teoriasta tutkimuskenttänä antaa paljon ajateltavaa ja jättää paljon tehtäväksi. Päätän lyhyesti pohtimalla tulevia tehtäviä ja seurauksia viestinnän tutkimuksen tieteenalan toimintaan.

Tulevat tehtävät: Tutkimus, luominen ja soveltaminen

Tulevat tehtävät sisältävät seuraavan: selvitystyö tutkimuskentästä tunnistaaksemme keskeiset kysymykset ja kartoittaaksemme traditioiden monimutkaisen kartan; viestinnän teorian uusien traditioiden ja tutkimuskentän uusien hahmotustapojen luominen; ja viestinnän teorian soveltaminen tuomalla se viestinnän ongelmia käsitteleviin käytännöllisiin metadiskursseihin.

Tutkimuskentän selvittäminen tarkoittaa sekä traditioiden poikittaista tarkastelua tunnistaaksemme, miten ne täydentävät toisiaan ja ovat keskenään ristiriidassa, että traditioiden kaivamista osoittaaksemme niiden sisäisen monimutkaisuuden.

Teoreettinen matriisi ohjaa meitä paikantamaan viestinnän teorian traditioiden toisiaan täydentävät piirteet ja jännitteet. Siten pystymme artikuloimaan viestinnän teorian tutkimuskentän keskeiset teemat ja ongelmat. Esimerkiksi viestinnän strategioiden ja tekniikoiden tarkastelu on keskeistä useissa traditioissa ja esimerkiksi retorisen, fenomenologisen, kyberneettisen, sosiopsykologisen ja kriittisen tradition erojen tarkastelu problematisoi tätä tarkastelua teoreettisesti ja käytännössä mielenkiintoisin tavoin. Keskeiset ja tutkimuskenttää määrittelevät ongelmat viestinnän teo-

rioissa on tunnistettavissa ja tarkasteltavissa. Ongelmia ovat: strategian vs. autenttisuuden ongelma (retorinen tai sosiopsykologinen vs. fenomenologinen traditio), intentionaalisuuden vs. funktionaalisuuden ongelma (retorinen tai fenomenologinen vs. kyberneettinen traditio), tekniikoiden tehokkuuden todistamisen ongelma (sosiopsykologinen vs. retorinen traditio) ja instrumentaalisen päättelyn ideologisen vääristymän ongelma (kriittinen vs. kyberneettinen tai sosiopsykologinen traditio).

Kun tarkastelemme traditioita tarkemmin, on tärkeää muistaa, että jokainen traditio on sinällään monimutkainen ja avoin erilaisille tulkinnoille. Viestinnän teorian traditiot ovat uudelleen määriteltävissä, uudelleen yhdisteltävissä, niistä voi muodostaa hybridejä ja niitä voi jakaa eri tavoin. Retorinen traditio, kuten semioottinen, fenomenologinen ja niin edelleen traditio, sisältää useita kasvavia ja kilpailevia koulukuntia. Teoreettiset tutkimuskentät voivat näyttäytyä graafisina fraktaalifunktioina, joilla on samat muodolliset ominaisuudet kaikilla rakeisuuden tasoilla. Jokainen viestinnän teorian traditio on itsessään kompleksinen tutkimuskenttä, joka lähemmin tarkasteltaessa osoittaa dialogis-dialektisen tutkimuskentän rakenteen, joka koostuu useista traditioista aivan kuten viestinnän teoria kokonaisuutena muodostuu. Jos loitonamme tarkastelupistettämme, viestinnän teorian tutkimuskenttä typistyy yhdeksi monista tutkimustraditioista osana monimutkaista ihmistieteiden megalomaanista tutkimuskenttää. Ehkäpä ideaali, käyttäjälähtöinen tapa viestinnän teorian esittämiseen olisi interaktiivinen hypertexti, joka hyperlinkkien avulla mahdollistaisi lukemattomien polkujen seuraamisen. Liikkuminen tapahtuisi hybridisten traditioiden eri tasoilla ja niiden välillä, vaihtoehtoisissa skeemoissa, lähitieteenalasta toiseen ja viestinnän käytäntöjen multimediatallenteet yhdistäisivät teorian käytännölliseen metadiskurssiin.³²

Tutkimuskentän tutkiminen tarkoittaa käsitteellisiin aukkoihin kompastumista, uusia ideoita ja uusia viestinnän muotoja ja käytäntöjä, ja se väistämättä edellyttää ja inspiroi uuden teorian *luomista*.

Jokainen seitsemästä traditiosta perustuu viestinnän käytännön uniikkiin malliin, ja jokainen on oleellisesti erilainen muista matriisiin traditioista. Yhdessä ne muodostavat siten toisistaan erottuvat vaihtoehdot, mutta eivät loogisesti kattavaa joukkoa. Viestinnän teorian tutkimuskenttä on loogisesti avoin uusille traditioille ainoastaan sillä rajoituksella, että jokaisen uuden tradition tulee perustua ainutlaatuiselle viestinnän käytännön mallille, joka tutkimuskenttään liitettynä (ehkä muita traditioita uudelleen muotoillen) ei loogisesti toista muita malleja.

Esimerkiksi jokainen seuraavista traditioista voisi mahdollisesti olla muotoiltavissa viestinnän käytännön erilliseksi teoretisoinniksi:

- Feministinen traditio, jossa viestintää voitaisiin teoretisoida yhteytenä toisiin, näin antaen äänen ”sille erityiselle painotukselle, jonka moni nainen antaa kontekstuaaliselle ajattelulle ja päätöksenteolle, katseen

kohdistamiselle puhumisen, liittyneisyyden ja suhteiden tärkeyteen ja hyödyllisyyteen” (Kramarae 1989, 157; ks. myös Foss ja Griffin 1995). Miten tämä viestinnän malli eroaisi fenomenologisesta dialogin mallista? Miten se asettaisi feminismin suhteessa kriittiseen teoriaan?

- Esteettinen traditio, jossa viestintä voitaisiin teoretisoida ruumiillistettuna performanssina ja siten korostaa viestinnän ”runollista” puolta rituaalien, suhteiden, merkityksen ja totuuden luomisessa (esim. Conquergood 1992; Hopper 1993). Miten tämä eroaisi semioottisesta tai sosiokulttuurisesta viestinnän mallista? Miten se siirtäisi retorisen ja kriittisen teorian paikkaa tutkimuskentällä (Conquergood 1992; Laffoon 1995)?
- Talouden traditio, jossa viestintää voitaisiin teoretisoida vaihdantana ja siten korostaa, että jokaisella viestillä (millä tahansa yhdeltä toiselle siirrettävällä) on vaihtoarvo, joka vastaa sen merkitystä. Miltä tämä traditio näyttäisi purettuamme sen lukuisat kytkökset muihin traditioihin kuten kriittiseen teoriaan (Schiller 1994), fenomenologiaan (Chang 1996) ja sosiopsykologiseen traditioon (Roloff 1981)?
- Hengellinen traditio, jossa viestintä ehkä teoretisoitaisiin yhteydenpitona ei-materiaalisen tai mystisen olemassaolon tasolla, paljastaen yhteisön äänten lausumattomat juuret – ja käytännössä sen riippuvuuden uskosta – kokemuspiirissä, joka jättää historian ja kaikki inhimilliset erot varjoonsa (esim. Cooper 1994; Crawford 1996; Goodall 1996; Pym 1997; Ramsey 1997). Miten tämä transsendenttinen yhteisö risteää muunlaisten transsendenssien kanssa fenomenologiassa (dialogissa), sosiokulttuurisessa teoriassa (kulttuurissa) ja kriittisessä teoriassa (reflektiossa)?

Jos nämä esimerkit ovat helppoja, entäpä tiukka vaatimus sille, että jokaisen uuden tradition tulee tarjota ainutlaatuinen viestinnän käytännön teoretisointi. Esimerkiksi idea biologisesta viestinnän teorian traditiosta vaikuttaa mahdolliselta ottaen huomioon viimeaikaisen kiinnostuksen biologisiin lähestymistapoihin viestintään (esim. Cappella 1996), mutta en ole tietoinen yhdestäkään nimenomaan biologisesta tavasta teoretisoida viestinnän käytäntöjä, joka ei olisi paremmin selitetty semiotiikalla (esim. Liska 1993), sosiaalipsykologialla (esim. Cappella 1991; 1995) tai kybernetiikalla (tutkimuksissa geneettisestä tiedon prosessoinnista tai ekosysteemien palautesilmukoista). Viestinnän käytäntö teoretisoituna merkkien välityksenä (semiotiikka), vuoro-vaikutuksena (sosiopsykologinen traditio) tai informaation prosessointina (kybernetiikka) voidaan ehkä selittää biologian periaatteiden avulla kuten esimerkiksi organismien kehitymisellä tai evoluutiolla luonnonvalinnan kautta (Cappella 1991; 1995; 1996;

Hauser 1996; Horvath 1995), mutta en ole tietoinen yhdestäkään itse viestinnän käytännön biologisesta käsitteellistyksestä. Jos traditio ei täytä tätä tiukkaa vaatimusta, se jää loogisesti ulos viestinnän teorian tutkimuskentästä.

Tämä ei tietenkään poissulje mahdollisuutta, että joku löytää ja keksii viestinnän biologisen teoretisoinnin. Akateemisesta diskurssista nousee aina uusia ajatuksia, ja ne voivat tarjota uusia tapoja teoretisoida viestintää. Viestinnän uudet teoretisoinnit voivat myös nousta ankkuroidusta käytännöllisestä teoriasta (*Grounded Practical Theory*), kun tarkastelemme ja käsitteellistämme kriittisesti viestinnän käytäntöjä eri kulttuuritraditioissa ja paikallisessa ympäristössä (Craig ja Tracy 1995). Periaatteessa silloin meillä on syytä olettaa, että löydämme ja luomme viestinnän teorian uusia traditioita ja uusia näkemyksiä vanhoihin traditioihin. Meidän ei tarvitse toivoa eikä olla huolissaan, että viestinnän teorian luominen koskaan loppuu.

Viestinnän teorian *soveltaminen* viestinnän ongelmien ratkaisemisessa sisältää teoreettisten metadiskurssien traditoiden yhdistämisen käytännölliseen metadiskurssiin. Tämä soveltava vaihe tarjoaa loogisimmin mahdollisuuden koetella viestinnän teorian relevanssia ja hyödyllisyyttä käytännön toiminnan ja kritiikin ohjaajana.³³ Jokainen traditio tarjoaa metadiskursiivisen sanaston, jonka avulla käsitteellistää viestinnän ongelmia ja käytäntöjä ja keskustella niistä. Useiden viestinnän teorioiden sanastojen hallinta mahdollistaa viestinnän ongelmien tarkastelun lukuisista näkökulmista ja eri tilanteisiin sopivan tai jollakin tavoin apua tuovan sanaston valinnan.³⁴ Koska jokainen traditio vetoaa tiettyihin metadiskursiivisiin oletuksiin samalla kun se haastaa toisia, sanastot herättelevät ja ohjaavat metakommunikatiivista reflektiota. Esimerkiksi keskustelu siitä, onko henkilö liian ”strateginen” viestinnässään, voi sisältää retoriikan ja fenomenologian sanastoa ja herättää pohtimaan radikaalisti autenttisen viestinnän paradokseja. Reflektiivinen diskurssi voi liikkua teorian ja käytännön välisellä jatkumolla ja teoreettisemmillaan se voi olla erottamattomissa itse viestinnän teorian teoreettisesta metadiskurssista (Craig 1996b). Näissä teoreettisen ja käytännöllisen metadiskurssin risteävissä hetkissä viestinnän teorian tutkimus, luominen ja soveltaminen sulautuu yhdeksi teoksi.

Tieteenalallisille käytännöille viestinnän tutkimuksessa

Merkittävin seuraus on se, että meillä kaikilla viestinnän teoreetikoilla on nyt jotain – viestintä sosiaalisena toimintana – josta olla eri mieltä. Voimme siis jatkossa lopettaa toistemme huomiotta jättämisen ja alkaa huomioida toistemme työn viestinnän teorian tutkimuskentällä. Tästä on seurauksena viestinnän teorian tutkimuskenttä.

Mitä tarkalleen ottaen tarkoittaa toistemme työn huomioiminen tutkimuskentällä? Ehdotan kolmea asiaa (kuten Anderson 1996): A) Tutkimuskentän näkeminen laajana tieteenalayleisönä; B) tilan antaminen kentän tunnusomaisille, tieteidenväliseen

tutkimukseen liittyville kysymyksille; ja C) opiskelijoiden opettaminen tutkimuskentällä. Tarkemmin sanoen kyse on tästä:

1. Vaikkakin viestinnän teoreetikot kirjoittavat yleensä rajatuista aiheista, heidän tulisi puhutella koko tutkimuskenttää. Tämä tarkoittaa, että heidän tulisi osoittaa olevansa tietoisia relevanteista viestinnän teorian traditioista, käsitellä tutkimuskentän keskeisiä teemoja ja kysymyksiä, korostaa käytännön vaikutuksia ja vastata muiden traditioiden oletettuun kiinnostukseen ja kritiikkiin. Ottaen huomioon tutkimuksessa erikoistumisen realiteetit yksittäisten tutkijoiden ei voida olettaa syvällisesti ymmärtävän tutkimuskentän kaikkia aloja. Näin ollen muihin traditioihin kohdenneet argumentit eivät aina ole erityisen innovatiivisia ja voivat teknisesti olla jossain suhteessa naiiveja. Ne silti signaloivat tutkimuskentälle tutkimuksen merkityksen ja tarjoavat muille tutkijoille tulokulman (ja motivoivia ärsykeitä) paneutua syvemmin tiettyjen teoreettisten traditioiden risteymiin. Näin he voivat korjata argumenttien virheitä, tarkentaa kysymyksiään ja viedä keskustelua syvemmälle. Sitä dialogis-dialektinen koherenssi voisi olla käytännössä.
2. Teoreettinen matriisi indikoi sekä tieteisvälisyyden keskeisyyttä että tieteenalallista fokusta viestinnän tutkimuksessa. Jokainen traditio viittaa tieteidenväliseen tutkimusalueeseen (poliittisessa viestinnässä semiotiikkaan ja kulttuurintutkimukseen, filosofiaan, informaatiotutkimukseen jne.), joka on rikastutettavissa muilla viestinnän teorian näkökulmilla. Esimerkiksi Karen Tracy (1990) soveltaa erityistä viestinnän lähestymistapaa tieteidenvälisen diskurssin tutkimukseen, jossa on normatiivisia ja soveltavia elementtejä, tietoisuus yleisöstä ja pääpaino ongelmassa ja strategioissa. Nämä piirteet viittaavat yhdistelmään muun muassa viestinnän teorian retorisisista ja sosiopsykologisista vaikutteista. Kun viestinnän tutkijat ovat tietoisia tutkimuskenttensä traditioista, he voivat ylittää produktiivisen fragmentaarisuuden ja tarjota jotain enemmän tieteidenväliseen tutkimukseen.
3. Meillä viestinnän teoriaa opettavilla on erityisiä haasteita. Opintojaan aloittavat opiskelijat tulevat viestinnän kursseille käytännöllisen sisällön toivossa, ja me tarjoamme heille teoriaa. He toivovat jotain ymmärrettävää, ja me tarjoamme heille fragmentteja tutkimuskohteesta, jota kukaan ei voi ymmärtää – teorioita on 249 ja lisää tulee. Taulukoiden 1 ja 2 analyysi ohjaa pedagogiikkaan, jossa koko tutkimuskenttää tarkastellaan resurssina käytännön ongelmien reflektointiin. Opetuksessa ei siirrytä pois käytännön kysymyksistä vaan niihin mennään syvemmälle. Epämääräisestä yleiskuvasta siirrytään syvälle tieteenalaan.

Pidemmälle ehtineiden opiskelijoiden tulee oppia käyttämään viestinnän teoriaa toisin tavoin. Ne, jotka haluavat tehdä uutta tutkimusta ”eivät voi sivuuttaa tarvetta erikoistua menetelmällisesti ja siten teoreettisesti” (Reeves 1992, 238). Kuitenkin laaja katsaus tutkimuskenttään voi tarjota heille mahdollisuuden tarkastella, millainen merkitys yksittäisellä tutkimuksella on laajemmin tieteenalalla ja suurelle yleisölle. Kun viestinnän erikoistuvat tutkijat ja opiskelijat voivat tarkastella omaa riviään ja sarakettaan Taulukossa 2 – toisin sanoen oman viestinnän teoriansa tradition ja muiden traditioiden eroja – viestinnän teorian oppiminen ”työnä” vähän helpottuu. Matriisin muut solut voi hyvin jättää muiden traditioiden tutkijoille.

Yhden viestinnän teorian tradition avulla voimme ajatella Taulukkoja 1 ja 2 retorisen innovaatiojärjestelmän rakennustelineinä. Ne ovat arkipäiväisten näkemysten ja perusargumenttien järjestelmä, joka valmentaa viestinnän opiskelijoita osallistumaan yleisesti tieteenalaa koskevaan keskusteluun, aivan kuten retoriikka perinteisenä taitona valmentaa kansalaisia osallistumaan yhteisiä julkisia asioita koskevaan keskusteluun. Retorinen taito vetoaa ”yleiseen” tai ”julkiseen” tai ”sosiaaliseen” tietoon – tietoon, joka on jo yleisesti yleisön jakamaa. Aivan samoin viestinnän teorian tutkimuskenttä rajaa yhteisen diskursiivisen tilan – tilan teoreettiselle metadiskurssille – jossa erikoistuneet teoreettiset keskustelut kohtaavat toistensa ja käytännöllisen metadiskurssin kanssa ja kysymykset koskevat viestintää sosiaalisena toimintana. Viestinnän teoria tutkimuskenttänä ei ole absoluuttisen totuuden varasto. Sen tarkoitus on vain olla hyödyksi.

Oikeudet

Artikkeli on suomennos alun perin englanniksi julkaistusta artikkelista Robert T. Craig. 1999. ”Communication Theory as a Field.” *Communication Theory* 9 (2): 119–161. Artikkelin on suomennettu ja uudelleenjulkaistu Oxford University Pressin luvalla. Oxford University Press ei ole vastuussa käännöksen mahdollisista epätarkkuuksista tai virheistä. *Media & viestinnässä* käytössä olevaa CC BY-NC-lisenssiä ei sovelleta tähän artikkeliin.

Kirjallisuus

- Altheide, David L. 1995. *An Ecology of Communication: Cultural Formats of Control*. New York: Aldine de Gruyter.
- Anderson, James A. 1996. *Communication Theory: Epistemological Foundations*. New York: Guilford Press.
- Anderson, Rob, Kenneth N. Cissna ja Ronald C. Amen, toim. 1994. *The Reach of Dialogue: Confirmation, Voice and Community*. Cresskill, NJ: Hampton Press.
- Angus, Ian ja Lenore Langsdorf, toim. 1992. *The Critical Turn: Rhetoric and Philosophy in Postmodern Discourse*. Carbondale: Southern Illinois University Press.

- Arnold, Carroll C. 1989. "Rhetoric." Teoksessa *International Encyclopedia of Communications Vol 3*, toimittaneet Erik Barnouw, George Gerbner, Wilbur Schramm, Tobia L. Worth ja Larry Gross, 461–465. New York: Oxford University Press.
- Arnold, Carroll C. ja John Waite Bowers, toim. 1984. *Handbook of Rhetorical and Communication Theory*. Boston: Allyn & Bacon.
- Audi, Robert, toim. 1995. *The Cambridge Dictionary of Philosophy*. New York: Cambridge University Press.
- Barnouw, Erik, George Gerbner, William Schramm, Tobia L. Worth ja Larry Gross, toim. 1989. *International Encyclopedia of Communications* (4 volumes). New York: Oxford University Press.
- Bateson, Gregory. 1972. *Steps to an Ecology of Mind*. New York: Ballantine Books.
- Beniger, James R. 1993. "Communication—Embrace the Subject, not the Field." *Journal of Communication* 43 (3): 18–25.
- Berger, Charles R. 1991. "Communication Theories and Other Curios." *Communication Monographs* 58 (1): 101–113.
- Berger, Charles R. 1997. *Planning Strategic Interaction: Attaining Goals Through Communicative Action*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Berger, Charles R. ja Steven H. Chaffee, toim. 1987. *Handbook of Communication Science*. Newbury Park, CA: Sage.
- Bitzer, Lloyd F. 1968. "The Rhetorical Situation." *Philosophy and Rhetoric* 1 (1): 1–14.
- Bourdieu, Pierre. 1992. *The Logic of Practice*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Bowers, John ja Kate Iwi. 1993. "The discursive construction of society." *Discourse & Society* 4 (3): 357–393.
- Brent, Doug. 1996. "Rogerian rhetoric: Ethical growth through alternative forms of argumentation." Teoksessa *Argument Revisited; Argument Redefined: Negotiating Meaning in the Composition Classroom*, toimittaneet Barbara Emmel, Paula Resch ja Deborah Tenney, 73–96. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Budd, Richard W. ja Brent D. Ruben, toim. 1972. *Approaches to Human Communication*. Rochelle Park, NJ: Hayden.
- Burgoon, Judee K. ja David B. Buller. 1996. "Interpersonal Deception Theory: Reflections on the Nature of Theory Building and the Theoretical Status of Interpersonal Deception Theory." *Communication Theory* 6 (3): 310–328.
- Burke, Kenneth. 1966. *Language As Symbolic Action: Essays on Life, Literature, And Method*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Cappella, Joseph N. 1991. "The Biological Origins of Automated Patterns of Human Interaction." *Communication Theory* 1 (1): 4–35.
- Cappella, Joseph N. 1995. "An evolutionary psychology of Gricean cooperation." *Journal of Language and Social Psychology* 14 (1): 167–181.
- Cappella, Joseph N., toim. 1996. "Symposium: Biology and Communication." *Journal of Communication* 46 (3): 4–84.
- Carbaugh, Donal. 1996. *Situating Selves: The Communication of Social Identities in American Scenes*. Albany, NY: SUNY Press.
- Carey, James W. 1989. *Communication as Culture: Essays on Media and Society*. Winchester, MA: Unwin Hyman.
- Casmir, Fred L., toim. 1994. *Building Communication Theories: A Sociocultural Approach*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Chang, Briankle G. 1996. *Deconstructing Communication: Representation, Subject, and Economies of Exchange*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Cherry, Colin. 1966. *On Human Communication: A Review, a Survey, and a Criticism* (toinen painos). Cambridge, MA: MIT Press.
- Cobley, Paul, toim. 1996. *The Communication Theory Reader*. New York: Routledge.
- Condit, Celeste Michelle. 1989. "The rhetorical limits of polysemy." *Critical Studies in Mass Communication* 6 (2): 103–122.
- Conquergood, Dwight. 1992. "Ethnography, Rhetoric, and Performance." *Quarterly Journal of Speech* 78 (1): 80–97.
- Cooper, Thomas W. 1994. "Communion and communication: Learning from the Shuswap." *Critical Studies in Mass Communication* 11 (4): 327–345.
- Craig, Robert T. 1989. "Communication as a Practical Discipline." Teoksessa *Rethinking communication: Vol. 1. Paradigm issues*, toimittaneet Brenda Dervin, Lawrence Grossberg, Barbara J. O'Keefe ja Ellen Wartella, 97–122. Newbury Park, CA: Sage.
- Craig, Robert T. 1993. "Why are there so many communication theories?" *Journal of Communication* 43 (3): 26–33.
- Craig, Robert T. 1995. "Applied Communication Research in a Practical Discipline." Teoksessa *Applied Communication In The 21st Century*, toimittanut Kenneth N. Cissna, 147–155. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Craig, Robert T. 1996a. "Practical Theory: A Reply to Sandelands." *Journal for the Theory of Social Behaviour* 26 (1): 65–79.
- Craig, Robert T. 1996b. "Practical-theoretical argumentation." *Argumentation* 10 (4): 461–474.
- Craig, Robert. T. 2015. "The constitutive metamodel: A 16-year review." *Communication Theory* 25 (4): 356–374.
- Craig, Robert. T. 2018. "For a practical discipline." *Journal of Communication* 68 (2): 289–297.
- Craig, Robert T. 2020. "Models of communication in and as metadiscourse." Teoksessa *Models of Communication: Theoretical and Philosophical Approaches*, toimittaneet Mats Bergman, Kęstas Kirtiklis ja Johan Siebers, 11–33. New York: Routledge.
- Craig, Robert T. ja Karen Tracy. 1995. "Grounded Practical Theory: The Case of Intellectual Discussion." *Communication Theory* 5 (3): 248–272.
- Craig, Robert. T. ja Bingjuan Xiong. 2022. "Traditions of communication theory and the potential for multicultural dialogue." *Journal of Multicultural Discourses* 17 (1): 1–25.
- Crawford, Lyall 1996. "Everyday Tao: Conversation and contemplation." *Communication Studies* 47 (1–2): 25–34.
- Cronen, Vernon E. 1995. "Coordinated management of meaning: The consequentiality of communication and the recapturing of experience." Teoksessa *The Consequentiality of Communication*, toimittanut Stuart J. Sigman, 17–65. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- CronkHITE, Gary. 1986. "On the focus, scope, and coherence of the study of human symbolic activity." *Quarterly Journal of Speech* 72 (3): 231–246.
- Crowley, David ja David Mitchell, toim. 1994. *Communication Theory Today*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Cushman, Donald P. ja Branislav Kovacic, toim. 1995. *Watershed Research Traditions in Human Communication Theory*. Albany, NY: SUNY Press.
- Dance, Frank E. X. 1970. "The "concept" of communication." *Journal of Communication* 20 (2): 201–210.
- Dance, Frank E. X. ja Carl E. Larson. 1976. *The Functions of Communication: A Theoretical Approach*. New York: Holt, Rinehart, & Winston.
- Deetz, Stanley A. 1992. *Democracy in an Age of Corporate Colonization: Developments in Communication and The Politics of Everyday Life*. Albany, NY: SUNY Press.

- Deetz, Stanley A. 1994. "Future of the Discipline: The Challenges, the Research, and the Social Contribution." *Annals of the International Communication Association* 17 (1): 565–600.
- Delia, Jesse G. 1987. "Communication research: A history." Teoksessa *Handbook of Communication Science*, toimittaneet Charles Berger ja Steven Chaffee, 20–98. Newbury Park, CA: Sage.
- Dennett, Daniel C. 1979. *Brainstorms: Philosophical Essays on Mind and Psychology*. Montgomery, VT: Bradford.
- Dewey, John. 1916. *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education*. New York: Macmillan.
- Dewey, John. 1927. *The Public and its Problems*. Chicago: Swallow Press.
- Eco, Umberto. 1976. *A Theory of Semiotics*. Bloomington: Indiana University Press.
- Ehninger, Douglas. 1968. "On Systems of Rhetoric." *Philosophy and Rhetoric* 25 (1): 131–144.
- Ellis, Donald G. 1991. "Post-structuralism and language: Non-sense." *Communication Monographs* 58 (2): 213–224.
- Ellis, Donald G. 1995. "Fixing Communicative Meaning." *Communication Research* 22 (5): 515–544.
- Fairclough, Norman. 1995. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. New York: Longman.
- Farrell, Thomas B. 1993. *Norms of Rhetorical Culture*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Fisher, B. Aubrey. 1978. *Perspectives on Human Communication*. New York: Macmillan.
- Foss, Sonja K. ja Cindy L. Griffin. 1995. "Beyond Persuasion: A Proposal for an Invitational Rhetoric." *Communication Monographs* 62 (1): 2–18.
- Freeman, Sally A., Stephen W. Littlejohn ja W. Barnett Pearce. 1992. "Communication and Moral Conflict." *Western Journal of Communication* 56 (4): 311–329.
- Gadamer, Hans-Georg. 1981. *Reason in the Age of Science*. Kääntänyt Frederick G. Lawrence. Cambridge, MA: MIT Press.
- Giddens, Anthony. 1984. *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Berkeley: University of California Press.
- Giddens, Anthony. 1991. *Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Goodall, H. Lloyd. 1996. *Devine Signs: Connecting Spirit to Community*. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Greene, John O., toim. 1997. *Message Production: Advances in Communication Theory*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Habermas, Jürgen. 1984. *The theory of communicative action Vol. 1: Reason and the rationalization of society*. Kääntänyt T. McCarthy. Boston: Beacon Press.
- Harris, Roy. 1996. *Signs, Language and Communication*. New York: Routledge.
- Hauser, Marc D. 1996. *The Evolution of Communication*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Heims, Steve J. 1991. *The Cybernetics Group*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Heritage, John. 1984. *Garfinkel and Ethnomethodology*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Herman, Ellen. 1995. *The Romance of American Psychology: Political Culture in the Age of Experts*. Berkeley: University of California Press.
- Hodge, Robert ja Gunther Kress. 1993. *Language as Ideology* (toinen painos). London: Routledge.
- Hopper, Robert, toim. 1993. "Performance and conversation (erikoisnumero)." *Text and Performance Quarterly* 13 (2): 113–211.

- Horvath, Cary Wecht. 1995. "Biological origins of communicator style." *Communication Quarterly* 43 (4): 394–407.
- Huspek, Michael, toim. 1997. "Toward normative theories of communication with to the Frankfurt School: An Introduction." *Communication Theory* 7 (4): 265–276.
- Jonsen, Albert R. ja Stephen Toulmin. 1988. *The Abuse of Casuistry: A History of Moral Argument*. Berkeley: University of California Press.
- Katriel, Tamar ja Gerry Philipsen. 1981. "'What we need is communication': 'Communication' as a cultural category in some American speech." *Communication Monographs* 48 (4): 301–317.
- Kaufer, David S. ja Brian S. Butler. 1996. *Rhetoric and the Arts of Design*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Kaufer, David S. ja Kathleen M. Carley. 1993. *Communication at a Distance: The Influence of Print on Sociocultural Organization and Change*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Kaufer, David S. ja Kathleen M. Carley. 1993. "Condensation Symbols: Their Variety and Rhetorical Function in Political Discourse." *Philosophy and Rhetoric* 26 (3): 201–226.
- Kovačić, Branslav, toim. 1997. *Emerging Theories of Human Communication*. Albany, NY: SUNY Press.
- Kramarae, Cheris. 1989. Feminist theories of communication. Teoksessa *International Encyclopedia of Communications Vol 2.*, toimittaneet Erik Barnouw, George Gerbner, Wilbur Schramm, Tobia L. Worth ja Larry Gross, 157–160. New York: Oxford University Press.
- Krippendorff, Klaus. 1989. "Cybernetics." Teoksessa *International Encyclopedia of Communications Vol 1.*, toimittaneet Erik Barnouw, George Gerbner, Wilbur Schramm, Tobia L. Worth ja Larry Gross, 443–446. New York: Oxford University Press.
- Krippendorff, Klaus. 1993. "Conversation or Intellectual Imperialism in Comparing Communication (Theories)." *Communication Theory* 3 (3): 252–266.
- Krippendorff, Klaus. 1995. "Undoing Power." *Critical Studies in Mass Communication* 12 (2): 101–132.
- Krippendorff, Klaus. 1997. "Seeing Oneself through Others' Eyes in Social Inquiry." Teoksessa *Transgressing Discourses: Communication and the Voice of Other*, toimittaneet Michael Huspek ja Gary P. Radford, 47–72. Albany, NY: SUNY Press.
- Kuhn, Thomas S. 1970. *The Structure of Scientific Revolutions* (toinen painos). Chicago: University of Chicago Press.
- Laffoon, E. Ann. 1995. "Reconsidering Habermas' conception of performance." Teoksessa *Argumentation and Values: Proceedings of the Ninth SCAIA FA Conference on Argumentation*, toimittanut Sally Jackson, 267–273. Annandale, VA: Speech Communication Association.
- Lanigan, Richard L. 1992. *The Human Science of Communicology: A Phenomenology of Discourse in Foucault and Merleau-Ponty*. Pittsburgh, PA: Duquesne University Press.
- Lannamann, John W. 1991. "Interpersonal Communication Research as Ideological Practice." *Communication Theory* 1 (3): 179–203.
- Leeds-Hurwitz, Wendy. 1993. *Semiotics and Communication: Signs, Codes, Cultures*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Leeds-Hurwitz, Wendy, toim. 1995. *Social Approaches to Communication*. New York: Guilford.
- Leff, M. 1996. "The Idea of Rhetoric as Interpretive Practice: A Humanist's Response to Gaonkar." Teoksessa *Rhetorical hermeneutics: Invention and interpretation in the age of science*, toimittaneet Alan C. Gross ja William M. Keith, 89–100. Albany, NY: SUNY Press.
- Liska, Jo. 1993. "Bee dances, bird songs, monkey calls, and cetacean sonar: Is speech unique?" *Western Journal of Communication* 57 (1): 1–26.
- Littlejohn, Stephen W. 1982. "An Overview of Contributions to Human Communication Theory From Other Disciplines." Teoksessa *Human Communication Theory: Comparative Essays*, toimittanut Frank E. X. Dance, 243–285. New York: Harper & Row.

- Littlejohn, Stephen W. 1996a. "Communication Theory." Teoksessa *Encyclopedia of Rhetoric and Composition: Communication from Ancient Times to the Information Age*, toimittanut Theresa Enos, 117–121. New York: Garland.
- Littlejohn, Stephen W. 1996b. *Theories of Human Communication* (viides painos). Belmont, CA: Wadsworth.
- Locke, John. 1979. *An Essay Concerning Human Understanding*. Toimittanut P. H. Nidditch. New York: Oxford University Press. (Julkaistu alunperin 1690)
- Luhmann, Niklas. 1992. "What is communication?" *Communication Theory* 2 (3): 251–259.
- Manetti, Giovanni. 1993. *Theories of the Sign in Classical Antiquity*. Bloomington: Indiana University Press.
- Mantovani, Giuseppe. 1996. *New Communication Environments: From Everyday to Virtual*. London, UK: Taylor & Francis.
- Mattelart, Armand. 1996. *The Invention of Communication*. Kääntänyt S. Emanuel. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- McKeon, Richard. 1957. "Communication, Truth, and Society." *Ethics* 67 (2): 89–99.
- McKerrow, Raymie E. 1989. "Critical rhetoric: Theory and praxis." *Communication Monographs* 6 (2): 91–111.
- McKinzie, Bruce Wayne. 1994. *Objectivity, Communication, and the Foundation of Understanding*. Lanham, MD: University Press of America.
- McLaughlin, Lisa. 1995. "No respect? Disciplinarity and media studies in communication. Feminist communication scholarship and 'the woman question' in the academy." *Communication Theory* 5 (2): 144–161.
- McLuhan, Marshall. 1964. *Understanding Media: The Extensions of Man*. New York: McGraw-Hill.
- Meyrowitz, Joshua. 1993. "Images of media: Hidden ferment-and harmony-in the field." *Journal of Communication* 43 (3): 55–66.
- Miller, George Armitage. 1956. "The magical number seven, plus or minus two: Some limits on our capacity for processing information." *Psychological Review* 63 (8): 1–97.
- Mortensen, C. David. 1994. *Problematic Communication: The Construction of Invisible Walls*. Westport, CT: Greenwood.
- Mortensen, C. David ja Carter M. Ayres. 1997. *Miscommunication*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Motley, Michael. T. 1991. "How One May Not Communicate: A Reply to Andersen." *Communication Studies* 42 (4): 326–340.
- Murphy, Mary Ann. 1991. "No more 'What is communication?'" *Communication Research* 18 (6): 825–833.
- Myers, Renée. A., Dale Brashers, Candy Center, Christine Beck ja Stacia Wert-Gray. 1992. "A citation analysis of organizational communication research." *Southern Communication Journal* 57 (3): 241–246.
- Newcomb, Horace. 1993. "Target practice: A Batesonian 'field' guide for communication studies." *Journal of Communication* 43 (3): 127–132.
- Norton, Robert ja David Benders. 1995. *Communication and Consequences: Laws of Interaction*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- O'Keefe, Barbara. 1993. "Against theory." *Journal of Communication* 43 (3): 75–82.
- Paisley, William. 1984. "Communication in the communication sciences." Teoksessa *Progress in Communication Sciences Vol. 5*, toimittaneet Brenda Dervin ja Melvin J. Voigt, 1–43. Norwood, NJ: Ablex.
- Pearce, W. Barnett. 1989. *Communication and the Human Condition*. Carbondale: Southern Illinois University Press.

- Peters, John Durham. 1986. "Institutional Sources of Intellectual Poverty in Communication Research." *Communication Research* 13 (4): 527–559.
- Peters, John Durham. 1989. "John Locke, the Individual, and the Origin of Communication." *Quarterly Journal of Speech* 75 (4): 387–399.
- Peters, John Durham. 1993. "Genealogical Notes on 'the Field'." *Journal of Communication* 43 (4): 132–139.
- Peters, John Durham. 1994. "The gaps of which communication is made." *Critical Studies in Mass Communication* 11 (2): 117–140.
- Philipsen, Gerry ja Terrance L. Albrecht, toim. 1997. *Developing Communication Theories*. Albany, NY: SUNY Press.
- Pilotta, Joseph J. ja Algis Mickunas. 1990. *Science of Communication: Its Phenomenological Foundation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Pym, Anne. 1997. "Beyond Postmodernity: Grounding Ethics in Spirit." *Electronic Journal of Communication* 7 (1).
- Ramsey, Eric Ramsey. 1997. "Communication and Eschatology: The Work of Waiting, an Ethics of Relief, and Areligious Religiosity." *Communication Theory* 7 (4): 343–361.
- Reddy, Michael J. 1979. "The conduit metaphor-A case of frame conflict in our language about language." *Teoksessa Metaphor and Thought*, toimittanut Andrew Ortony, 284–324. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Reeves, Byron. 1992. "Standpoint: On how we study and what we study." *Journal of Broadcasting and Electronic Media* 36 (2): 235–238.
- Reeves, Byron ja Christine L. Borgman. 1983. "A Bibliometric Evaluation of Core Journals in Communication Research." *Human Communication Research* 10 (1): 119–136.
- Rice, Ronald E., Christine L. Borgman ja Byron Reeves. 1988. "Citation Networks of Communication Journals, 1977–1985: Cliques and Positions, Citations Made and Citations Received." *Human Communication Research* 15 (2): 256–283.
- Rich, Marc Howard ja Robles, Jessica S., toim. 2021. *Practicing Communication Theory: Exploring, Applying, and Teaching the Constitutive Metamodel*. San Diego, CA: Cognella.
- Rogers, Everett M. 1994. *A History of Communication Study: A Biographical Approach*. New York: Free Press.
- Roloff, Michael E. 1981. *Interpersonal Communication: The Social Exchange Approach*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Rosengren, Karl Erik. 1993. "From Field to Frog Ponds." *Journal of Communication* 43 (3): 6–17.
- Rothenbuhler, Eric W. 1993. "Argument for a Durkheimian Theory of the Communicative." *Journal of Communication* 43 (3): 158–163.
- Rothenbuhler, Eric W. 1996. "Commercial Radio as Communication." *Journal of Communication* 46 (1): 125–143.
- Rothenbuhler, Eric W. 1998. *Ritual Communication: From Everyday Conversation to Mediated Ceremony*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Schiller, Dan. 1994. "From Culture to Information and Back Again: Commoditization as a Route to Knowledge." *Critical Studies in Mass Communication* 11 (1): 93–115.
- Schiller, Dan. 1996. *Theorizing Communication: A History*. New York: Oxford University Press.
- Schoening, Gerard T. ja James A. Anderson. 1995. "Social Action Media Studies: Foundational Arguments and Common Premises." *Communication Theory* 5 (2): 93–116.
- Shannon, Claude ja Warren Weaver. 1948. *The Mathematical Theory of Communication*. Urbana: University of Illinois Press.
- Shepherd, Gregory J. 1993. "Building a Discipline of Communication." *Journal of Communication* 43 (3): 83–91.

- Sholle, David. 1995. "Resisting Disciplines: Repositioning Media Studies in the University." *Communication Theory* 5 (2): 130–143.
- Shorter, John. 1997. "Textual Violence in Academe: On Writing with Respect for One's Others." Teoksessa *Transgressing Discourses: Communication and the Voice of Other*, toimittaneet Michael Huspek ja Gary P. Radford, 17–46. Albany, NY: SUNY Press.
- Sigman, Stuart J. 1987. *A Perspective on Social Communication*. Lexington, MA: Lexington Books.
- Sigman, Stuart J. 1992. "Do Social Approaches to Interpersonal Communication Constitute a Contribution to Communication Theory?" *Communication Theory* 2 (4): 347–356.
- Sigman, Stuart J. 1995a. "Question: Evidence of what? Answer: Communication." *Western Journal of Communication* 59 (1): 79–84.
- Sigman, Stuart J., toim. 1995b. *The Consequentiality of Communication*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- So, Clement Y. K. 1988. "Citation Patterns of Core Communication Journals: An Assessment Of The Developmental Status of Communication." *Human Communication Research* 15 (2): 236–255.
- Steier, Frederick, toim. 1991. *Research and Reflexivity*. Newbury Park, CA: Sage.
- Steiner, P. 1989. "Semiotics." Teoksessa *International Encyclopedia of Communications Vol. 4.*, toimittaneet Erik Barnouw, George Gerbner, Wilbur Schramm, Tobia L. Worth ja Larry Gross, 46–50. New York: Oxford University Press.
- Stewart, John. 1995. *Language as Articulate Contact: Toward a Post-Semiotic Philosophy of Communication*. Albany, NY: SUNY Press.
- Stewart, John, toim. 1996. *Beyond The Symbol Model: Reflections on the Representational Nature of Language*. Albany, NY: SUNY Press.
- Streeter, T. 1995. "No Respect? Disciplinarity And Media Studies in Communication. Introduction: For The Study of Communication and Against the Discipline of Communication." *Communication Theory* 5 (2): 117–129.
- Swanson, David L. 1993. "Fragmentation, the Field, and the Future." *Journal of Communication* 43 (4): 163–172.
- Taylor, James R. 1993. *Rethinking The Theory of Organizational Communication: How to Read an Organization*. Norwood, NJ: Ablex.
- Taylor, Talbot J. 1992. *Mutual Misunderstanding: Scepticism and the Theorizing of Language and Interpretation*. Durham, NC: Duke University Press.
- Taylor, Talbot J. 1997. *Theorizing Language*. New York: Pergamon.
- Theall, Donald F. 1995. *Beyond The Word: Reconstructing Sense in The Joyce Era of Technology, Culture, and Communication*. Toronto: University of Toronto Press.
- Thomas, Sari I. 1980. "Some Problems of the Paradigm in Communication Theory." *Philosophy of the Social Sciences* 10 (4): 427–444.
- Tracy, Karen. 1990. "Framing Discourse Research to Speak to Issues of Communicative Practice." *Text* 10 (1–2): 117–120.
- Tracy, Karen. 2001. *Discourse Analysis in Communication*. Teoksessa *Handbook of Discourse Analysis*, toimittaneet Deborah Schiffrin, Deborah Tannen ja Heidi E. Hamilton, 725–749. Oxford, UK: Blackwell.
- Watzlawick, Paul, Janet Beavin Bavelas ja Don D. Jackson. 1967. *The Pragmatics of Human Communication: A Study of Interactional Patterns, Pathologies, and Paradoxes*. New York: W. W. Norton.
- Wiener, Norbert. 1948. *Cybernetics*. New York: John Wiley.
- Wilden, Anthony. 1972. *System and Structure: Essays in Communication and Exchange*. London: Tavistock.

Viitteet

1 Ks. Altheide (1995), Anderson (1996), Angus ja Langsdorf (1992), Carey (1989), Chang (1996), Deetz (1992), Goodall (1996), Greene (1997), Harris (1996), Hauser (1996), Kaufer ja Carley (1993), Leeds-Hurwitz (1995), Mantovani (1996), Mortensen (1994), Mortensen with Ayres (1997), Norton ja Benders (1999), Pearce (1989), Pilotta ja Mickunas (1990), Rothenbuhler (1998), Sigman (1995b), Stewart (1995), J. Taylor (1993), T. Taylor (1992) ja Theall (1995). Luettelo on monessa suhteessa puutteellinen luettelo nimenomaan yleisesti viestinnän teorioita esittelevistä teoksista. Luettelossa en huomioi teorioiden alkuperää ja olen sivuuttanut tutkimuksen yksityiskohtaisemmista teemoista kuten median vaikutuksesta tai interpersonallisista suhteista.

2 Tutkimusalasta on joitain merkkejä (ks. Anderson 1996; Craig 1989). Viestinnän historiasta on jo julkaistu (Mattelart 1996; Schiller 1996) ja laajempia katsauksia (käsikirjat, tietosanakirjat, antologia), joiden hyöty, kattavuus ja merkittävyys vaihtelee (esim. Arnold ja Bowers, 1984; Barnouw ym. 1989; Casmir 1994; Cobleby 1996; Crowley ja Mitchell 1994; Cushman ja Kovacic 1995; Kovacic 1997; Philipsen ja Albrecht 1997).

3 Viestinnän teoria tulee usealta tieteenalalta ja yleisesti tutkijat tunnetusti jättävät huomiotta oman tieteenalansa ulkopuoliset julkaisut. Täten he kirjoittavat viestinnästä huomioimatta tutkimusta, joka on tehty muualla, erityisesti varsinaisella viestinnän tieteenalalla. Viestinnän tutkijoiden ansioksi on luettava, että he ovat pyrkinet eroon tästä tavasta. He usein viittaavat muiden tieteenalojen tutkimukseen. Usein he viittaavat kuitenkin enemmän muiden tieteenalojen kuin oman tieteenalansa tutkimukseen, eivätkä täten viittaa toisiinsa lukuun ottamatta omia pieniä ympyröitänään, josta on ei-tarkoituksellisena seurauksena, että viestinnän tutkijoihin viitataan suhteellisen harvoin oman tieteenalansa sisällä tai sen ulkopuolella (Myers ym-1992; Paisley 1984; Reeves ja Borgman 1983; Rice ym. 1988; So 1988).

4 "Aivan kuin viestinnän tutkimuksen kentälle olisi ripoteltu lukuisia määriä erillisiä sammakkolampia, joiden välillä ei kuulu ystävällistä kurnutusta, hyvin vähän mitään tuotteliasta vuorovaikutusta, muutamia onnistuneita risteytyksiä" (Rosengren 1993, 9).

5 Ei siis yllättävää, että yksi kirjoittaja kysyy miksi meillä on vähän viestinnän teorioita (Berger 1991) ja toinen miksi niin monta (Craig 1993). He eivät ole eri mieltä vain siitä, mikä määritellään teoriaksi vaan myös jakamansa tutkimusalan luonteesta.

6 *Kääntäjien kommentti:* Craig kuvaa artikkelissaan arkipäiväistä, tavanomaista, arkista ja tavallista elämis-, ajatus- ja toimintamaailmaa muun muassa sanoilla *practical, common ja everyday*. Tässä esimerkiksi suomennamme ilmaisun *common practical lifeworld* muotoon "yleinen käytännön elämismailma". Käännöksessämme ilmaisut "tavallinen" ja "arkipäiväinen" vaihtelevat kontekstista riippuen, mutta ne aina sisältävät Craigin esittämän mallin perusajatuksen, jonka mukaan viestinnän teoriat heijastavat arkipäivän viestintää ja arjessa näkyviä uskomuksia.

7 *Kääntäjien kommentti:* Termiä *constitutive* ei ole helppo kääntää, sillä Craigin tapa käyttää kyseistä käsitettä poikkeaa sen tavanomaisesta englanninkielisestä merkityksestä (jonka voisi kääntää esimerkiksi "perustava" tai "olennainen"). Craigin omaksuma merkitys avautuu helpommin verbin *constitute* kautta, jolle läheisiä termejä ovat *create, establish ja construct*. Olemme kuitenkin tässä päätyneet käännökseen "konstitutiivinen", sillä "konstruktiiivinen" assosioitui helposti sellaisiin konstruktivismiin muotoihin, joista tässä ei ole kyse.

8 *Kääntäjien kommentti:* Englanninkielisessä artikkelissa käytetään noin 20 kertaa sanaa *intellectual* eri yhteyksissä. Lauseyhteydestä ja lauseen merkityksestä riippuen käännöksessämme olemme valinneet ainakin sanat "älyllinen", "akateminen" ja "tieteellinen", mutta myös sanat "intellektuaalinen" ja "intellektuelli".

9 Myös viestinnän opetuksen historiaa käsittelevä kirjallisuus (Delia 1987; Rogers 1984) korostaa tutkimuskentän monitieteisiä lähtökohtia.

10 Dance ja Larson (1976) laajensivat luetteloa 126 määritelmään. Asian luonteen huomioon ottaen, luku on voinut tuosta vain kasvaa.

11 *Kääntäjän kommentti*: Kysyttäessä Craig kertoi, että *sterile* sanalla hän nimenomaan viittaa hedelmällisyyden/hedelmöittymisen kontekstiin.

12 Kritiikistä, joka painottaa perinteisten tieteenalojen sortavia ja poissulkevia tapoja, ks. McLaughlin (1995), Sholle (1995) ja Streeter (1995). Vaikka nämä kriitikot vastustavat viestinnän "tieteenalaa", he ovat kuitenkin viestinnän tutkimusalan (*field*) kannalla. He kuvaavat sitä postdisipliiniksi ("*postdiscipline*"). Huolimatta terminologiaeroista, taidamme olla siitä yhtä mieltä, että viestinnän tutkimuksen pitäisi tavoitella jonkinlaista (ei-alistavaa, ei-poissulkevaa) koherenssia. Muut ovat kriittisesti vastustaneet koherenssia itse ajatuksena, viitaten merkittäviin institutionaalsiin ja intellektuaalsiin hyötyihin, joita virtaa tieteenalan fragmentaarisuudesta (esim. O'Keefe 1993; Newcomb 1993; Peters 1993; Swanson 1993). Tartun näihin väitteisiin ja kiistoihin muissa teksteissäni. Tässä vastaukseksi tarjoan vain toisenlaisen, mutta ei välttämättä edellisiin väitteisiin yhteensopimattoman näkökulman.

13 Tämän argumentin versioista katso esim. Beniger (1993), Berger ja Chaffee (1987, 894), Cronkhite (1986), Deetz (1994), Luhmann (1992), Motley (1991), Pearce (1989), Rothenbuhler (1993; 1996; 1998), Shepherd (1993) ja Sigman (1992; 1995a).

14 Väittäneekö viestinnän tutkimus edes olevansa fundamentaali tieteenala, joka selittää kaikkia muita tieteenaloja, koska tieteenalat itsessään ovat sosiaalisia konstruktioita, jotka muiden sosiaalisten konstruktioiden tavoin ovat merkien avulla tuotettuja viestinnässä? Totta kai väittää, mutta vain vitsinä! Itse asiassa mikä tahansa tieteenala voi väittää olevansa "fundamentaali" sosiaalinen tieteenala perustuen johonkin monimutkaiseen argumenttiin, jonka mukaan kaikki sosiaaliset prosessit ovat pohjimmiltaan kognitiivisia, taloudellisia, poliittisia, kulttuurisia tai mikäpä ettei kemiallisia ja atomia pienempiä. Ironista on, että jokainen tieteenala on vallannut universumin ytimen omasta näkökulmastaan. Viestintä ei ole tässä poikkeus, mutta viestintä metänäkökulmana – näkökulmana näkökulmiin – voi auttaa meitä tilanteen ironisuuden ymmärtämisessä.

15 Ks. erityisesti Deetz (1994); myös Carey (1989), Pearce (1989) ja Shepherd (1993). Ajatuksella viestinnästä keskeisessä roolissa demokraattisen yhteisön syntyisessä on filosofiset juurensa amerikkalaisessa pragmatismissa. Tämän näkökulman klassisista esityksistä, ks. Dewey (1916; 1927) ja McKeon (1957).

16 Tätä loogista paradoksia, että viestintä on vain siten, miten se ilmenee viestinnässä (mutta siis, mikä muodostaa [*constitutes*] sen viestinnän, joka muodostaa viestinnän?), on hienosti tutkittu viestinnän teorian kyberneettisessä traditiossa (esim. Bateson 1972; Krippendorff 1997; Luhmann 1992). Se on yksi paradoksisen refleksiivisyyden ilmentymästä merkityksen ja kontekstin tai viestin ja metaviestin välillä, joka ilmentää kaikkea viestintä.

17 Carey (1989), McKinzie (1994), Reddy (1979) ja Taylor (1992) kaikki ehdottavat, että viestintää – ainakin euro-amerikkalaisissa kulttuureissa – yleisesti ajatellaan tiedonsiirron prosessina.

18 Vaikka konstitutiivisen mallin puolestapuhujat eivät aina vastusta tiedonsiirtomallia kokonaan, he harvoin näkevän sen hyvät puolesta. Peters (1994) on tästä ehkä poikkeus.

19 Huomaa, että jokaisen tradition refleksiivinen itsekritiikki omasta näkökulmastaan on osoitettu diagonaalisissa soluissa ylävasemmalta alaoikealle Taulukossa 2. Näitä voidaan ajatella säröinä tai merkkeinä epätasapainoisuudesta traditioiden dekonstruoinemiseksi. Ajattelen niitä pikemminkin itse-epäilyn alueina, jotka mahdollistavat dialogin ja innovaation.

20 Arnold määrittelee retoriikan "käytännöllisen, usein suostuttelevan viestinnän opiskeluksi ja opettamiseksi" ja osoittaa taustalla olevan "hypoteesin, jonka mukaan viestinnän vaikutus ja merkitys riippuu valituista menetelmistä tuottaa, muodostaa ja esittää viestejä" (1989, 461).

21 Klassinen teos on Locke (1979 [1690]); ks. Peters (1989), Steiner (1989) ja Taylor (1992).

22 Klassinen esitys funktionaalisesta näkemyksestä mieleen, ks. Bateson (1972) ja Dennett (1979).

23 Kaufer ja Butler (1996) voidaan nähdä retorisen ja kyberneettisen tradition hybridinä.

24 Näiden kahden eri sekoituksista, ks. Cherry (1966), Eco (1976) ja Wilden (1972).

25 Krippendorffin viimeaikaiset julkaisut (esim. 1993) edustavat liikettä kybernetiikasta fenomenologiaan, joissa säilyy merkittäviä jälkiä kybernetiikasta. Useat refleksiivisyyttä käsittelevät luvut Steierin (1991) antologiassa osoittavat samanlaista suuntaa.

26 *Kääntäjien kommentti: Sociopsychological tradition* -nimen kääntämisessä olemme päätyneet muotoon sosiopsykologinen traditio. Kuten Craig, emme viittaa näin sosiaalipsykologian tieteenalaan tai sosiaalipsykologiseen tutkimukseen.

27 Kuten Herman osoittaa, psykologian nousemisen kulttuuriseksi maailmankatsomukseksi 1900-luvulla sain aikaan sotien ja muiden hirvittävien tapahtumien sarja joka "kyseenalaisti rationaalisuuden ja autonomian" (1995, 7).

28 Meyrowitz väittää, että "käytännössä kaikki tiettyä välinettä tai ylipäätään mediaa koskevat tarkemmat kysymykset ja argumentit voidaan yhdistää kolmeen taustalla olevaan metaforaan media olemuksesta... media kanavana, media kielenä, media ympäristönä" (1993, 56). Sosiopsykologisessa traditiossa media on kanava; semioottisessa traditiossa kieli; sosiokulttuurisessa traditiossa se on ympäristö.

29 Viimeisimmät yritykset kompromissille näiden kahden ääripään välillä sisältää esimerkiksi strukturaatioteorian (Giddens 1984), toimintateorian (*practice theory*) (Bourdieu 1992) ja ekologiset mallit (esim. Altheide 1995; Mantovani 1996).

30 Viimeisimmät viestinnän "konstitutiivisten" tai "viestinnällisten" teorioiden vaatimukset ovat usein sisältäneet tämän argumentin; ks. esim. Carey (1989), Sigman (1992; 1995a; 1995b) ja useat luvut teoksessa Leeds-Hurwitz (1995). Katso myös Sigman (1987) ja Thomas (1980).

31 Tuore kokoelma, joka havainnollistaa Habermasin tämänhetkisen keskeisyyden tässä traditiossa, katso Huspek (1997).

32 Tässä voimme tarkastella hyvää viestintää kyberneettisten periaatteiden kautta: käyttäjäystävällinen viestinnän teorian esitys tulisi muotoilla siten, että se edesauttaa tehokasta kognitiivista prosessointia. Nojaten Millerin (1956) klassiseen teoriaan ihmisen tiedon prosessoinnin kapasiteetista, tämä rajoittaisi erilaisten teorian "traditoiden" (tai "palasten") lukumäärää, joita sisällyttää teoreettisen skeeman eri tasoille. Teoria rajoittaa lukumäärän seitsemään, joka sattuu olemaan juuri se määrä joka tässä matriisissa esitetään traditoiden määräksi.

33 Käytännön viestinnän teorian testaamisen menetelmät ja standardit tai teorian kriittinen arviointi herättävät monitahoisia kysymyksiä joihin vastaaminen ei tässä esseessä onnistu. Ks. Craig (1995; 1996b) ja Craig ja Tracy (1995) jotka ottavat näitä aiheita käsittelevät keskustelut tarkasteluun.

34 Tämä on samansuuntainen Jonsonin ja Toulminin näkemyksen kanssa, jonka mukaan teorian soveltaminen käytäntöön on olennaisesti retorista ja perspektiivistä eikä "geometristä" tai formaalisti deduktiivista (1988, 293). Vaihtoehtoiset teorialat eivät ole toisensa poissulkevia vaan tarjoavat rajallisia, toisiaan täydentäviä näkemyksiä käytännön elämän ongelmiin (Craig 1996b).